

ГРОМАДА ПРОМАДА

ІЗ ЗМІСТУ:

Різдвяне та Новорічне вітання

Наше Товариство — член ЄКУ

Перший конкурс юних читців

Звичайі, обряди та страви

різдвяного вечора

Галерея портретів.

Юрій Кравченко

ГРОМАДА magyar nyelvén

ЛИСТОПАД-ГРУДЕНЬ

№ 6, 1999 р.

❄️ РІЗДВЯНЕ ТА НОВОРІЧНЕ ВІТАННЯ ❄️

❄️ Дорогі українці!

Шановні друзі,

шанувальники української культури!

Від щирого серця звертаюсь до Вас з різдвяними та новорічним вітаннями. Звертаюсь до усіх тих, хто допомагав і допомагає нам у збереженні ідентичності, мови та культури нашого народу. Безмежно вдячна людям, які добре усвідомлюють важливість нашої справи, віддають свої сили, енергію та вільний час на те, щоб українська громада в Угорщині, вступаючи у 2000-й рік, була багатою і добре організованою силою, щоб наші діти і внуки гордилися своїми батьками, продовжили наш рід і нашу справу.

Стоїмо ми з вами на перехресті двох століть. Залишилось небагато часу і ХХ століття відійде у минуле, стане історією, частиною якої були і є ми з вами. Минуло всього 8 років від створення нашого Товариства, а наші досягнення можна міряти десятиліттями. Адже завдяки долі, сприятливим умовам, завзятості та вірі в українську справу за такий короткий час наша Громада добилася того, чого інші досягають за більш тривалий період. Так, нам є чим пишатися – насамперед тим, що ми знайшли своє місце у суспільстві нової батьківщини, що, незважаючи на всі перешкоди і труднощі, ми зуміли зорганізувати навколо Товариства велику добродушну сім'ю українців.

Уже четвертий рік виходить наш двомовний часопис "Громада", шість років діє Недільна школа, другий рік маємо змогу слухати наші передачі по Угорському радіо. Відновлено і збагачено українські традиції – Різдво, Шевченківські дні, Івана-Купала. Щорічно організовуємо міжнародні літні табори для молоді. Встановлено меморіальні дошки: у Будапешті в честь 160-річчя виходу альманаху "Русалка Дністровая" та у Токаї — Григорію Сковороді. Проведено конференції європейського масштабу: Міжнародну конференцію істориків, присвячену 130-річчю від дня народження М.Грушевського (1996) і Першу Конференцію європейської молоді (1999).

Одним із найбільших наших досягнень є успіх на виборах у місцеві органи самоврядування восени 1998 року та створення Державного Самоврядування Українців Угорщини у лютому цього року. Ми отримали культурну автономію, маємо повне право жити повноцінним життям, вирішувати свої проблеми на самих вищих політичних форумах.

Схиляю голову перед мудрою політикою Угорщини, перед тими політичними діячами, котрі зрозуміли поклик історії, а саме те, що кожна меншина повинна вільно жити і розвиватися. Українці Угорщини вдячні за всебічну духовну і матеріальну підтримку, державну турботу про розвиток української меншини.

Переступаючи межу 2000-го року не забуваймо, що історія дала світовому українству велику допомогу – незалежну, вільну Україну, в розбудові якої є і наш внесок. Ми з вами, дорогі українці, вже давно прокладаємо місток до сердець двох народів. Наша громада зробила і робитиме все, що від неї залежить для розвитку добросусідських відносин між Україною і Угорщиною. Бажаю усім українцям і угорцям єдності, злагоди і миру у Новому році, а вашим сім'ям, рідним та близьким друзям — щастя, здоров'я, добробуту.

Нехай на Святій вечері Різдва Христового та новорічну ніч 2000-го року ваші серця будуть наповнені любов'ю і повагою один до одного. Нехай у Новому році всемогутній Бог благословить ваші родини на кращу долю.

Христос Рождається! З Новим роком Вас, дорогі друзі!

Ярослава ХОРТЯНІ, Голова Товариства української культури в Угорщині,

Голова Державного органу с амоврядування українців Угорщини

ГРОМАДА

№ 6 (44) 1999,

листопад-грудень

Головний редактор
Василь ПЛОСКІНА

Видавець: Товариство
української культури
в Угорщині (голова —
Ярослава ХОРТЯНІ).

Адреса: 1066, Будапешт,
вул.Зічі Єне, 10,
тел.: 302-5842

Номер надруковано
у друкарні
"AGROINFORM Kiadó
és Nyomda Kft.",
1096, Будапешт,
вул.Собієскі Й., 17

Виконавчий директор —
Іштван БОЙКІ

Номер видано на кошти
Угорського Фонду
підтримки національних
та етнічних меншин.

При передруці
посилатися
на "Громаду"

HROMADA

ЗМІСТ

Наш гість — Президент Світового Конгресу Українців.....	2
Інтерв'ю з Президентом СКУ Аскольдом Лозинським.....	3
Наше Товариство — дійсний член ЄКУ.....	4
Перший конкурс юних читців.....	5
Столичний орган самоврядування українців: рік роботи.....	6
Відкриття української бібліотеки в Уйпешті.....	7
Український протоархимандрит у Будапешті.....	8
Історія. Україна у Другій світовій війні.....	9
Пейзаж у творах Нечуя-Левицького.....	10-11
Григорій Косинка. "Фавст" (продовження).....	12
Франкфуртська книжкова виставка — у Будапешті.....	13
Український піонер Угорського будинку перекладачів.....	14
Українські свята, звичаї, обряди. Святий вечір.....	15
Галерея портретів. Юрій Кравченко.....	16-17
Угорщина-Україна.....	18
Вибори Президента України очима угорців.....	19
„Дзвіночок“. Дитячий світ.....	20-21
Українці у Швейцарії.....	22
"Громада" — читач — "Громада".....	23
Українська кухня. Страви Свят-вечора.....	24
***	
Угорськомовні публікації „Громади“.....	25-36

РЕДКОЛЕГІЯ

Василь Плоскіна (редактор), Ярослава Хортяні
(голова Товариства), Степан Ваш, Єва Грігаші, Наталя
Драгоманова-Бартої, Світлана Лайгут, Тарас
Яворський-Лук'янюк, Людмила Слюзко, Ігор Шипайло

ЗАХИЩАТИ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНЦІВ СВІТУ

Наш гість — Президент Світового Конгресу Українців (СКУ) **Аскольд ЛОЗИНСЬКИЙ**

На початку листопада у Будапешті побував Президент СКУ Аскольд ЛОЗИНСЬКИЙ. Він мав зацікавлену розмову з Послом України в Угорській Республіці Орестом Климпушем, у якій взяла участь голова ДОСУУ і ТУКУ Ярослава Хортяні. Керівник СКУ поклав вінок до Пам'ятної дошки, встановленої ТУКУ на будинку, в якому вперше було надруковано "Русалку Дністровую".

Гість з Америки 1-го листопада відвідав Центр української культури й освіти, зустрівся з керівництвом та активом ДОСУУ і ТУКУ, розповів про діяльність СКУ, поглибився враженнями про свої поїздки до українських громад Румунії, Роді, Казахстану й Узбекистану.

Аскольд Лозинський, зокрема, сказав, що закордонне українство, за найскромнішими підрахунками, налічує близько 20 млн. осіб. Західна діаспора (Західна півкучля, Австралія, Західна Європа) має заледве 2,5 млн. Решта — проживає у країнах Східної Європи й Центральної Азії. Отже, СКУ фактично не мав дієвого зв'язку із

тис., в Узбекистані — 300 тис., у Казахстані — 680 тис. В Узбекистані, наприклад, не всі українці розмовляють мовою своїх батьків і дідів, але вони не асимілюються, не цураються свого походження.

Після революційних змін кінця 80-х років на теренах колишнього Радянського Союзу і його політичних сателітів у Цент-

ми організаціями. На конгресі СКУ, що відбувся у Торонто, — повідомив Аскольд Лозинський, — було вирішено не поділяти українців на західну і східну діаспору, а розглядати їх як одну цілісну етнічну спільноту. Змінюється концепція українства. Українці — це одна велика, хоч і розрізнена сім'я, зв'язок між якою нині, в епоху інформатики, глобальної комп'ютеризації, має бути оперативний і взаємокорисний.

Тим на менше, реалії сьогодні такі, — висловився Президент СКУ, — що не всі можуть скористатися досягненнями сучасної техніки, особливо тоді, коли йдеться, зокрема, про порушення прав і свобод українців у Росії, Білорусі. Так, у Російській Федерації, де, згідно з деякими підрахунками, майже 10 млн. українців, немає жодної державної української школи. В Україні ж — 3000 російськомовних шкіл, фінансованих українською державою. Президент СКУ повідомив, що американські українці влаштували поїздку до США главі української церкви в Росії архієпископу Андріану, де він отримав нагоду дати свідчення перед американським урядом про порушення прав і свобод українців у Росії. З правами українців лише тоді почне рахуватися Москва, коли на ці речі звертатиме увагу російських правителів Білл Клінтон або Крет'єн. А нині це здійснює СКУ, — сказав Аскольд Лозинський, підкресливши, що в цьому, власне, й полягає місія Світового Конгресу — захищати інтереси українського населення, де б воно не проживало, надто, коли це відмовляється робити нинішній український уряд.

СКУ прагне об'єднати всі існуючі українські громади, аби спільними зусиллями заступитися за слабші товариства. У плані культури — це координація освітніх програм, культурного обміну, щоб українці у світі не відчували своєї відірваності.

Аскольд Лозинський відповів на численні запитання присутніх. Голова ДОСУУ і ТУКУ Ярослава Хортяні, подякувавши гостю, висловила сподівання, що подібні зустрічі відбуватимуться частіше.

Василь ПЛОСКИНА

Під час зустрічі в Посольстві України в Угорській Республіці

17,5 млн. закордонних українців. А лише в Польщі, за відомостями Президента СКУ, є півмільйона українців, у Румунії — 75-300

ральній Європі перед СКУ все очевиднішим поставало питання про налагодження тісних контактів із тамтешніми українськи-

Доброчинність

РІЗДВЯНИЙ ДАР УКРАЇНЦІВ БУДАПЕШТА

Зігрівати добром потерпілих, страждущих — ознака гуманізму, прояв християнської моралі, що особливо притаманне людям щедрої, співчутливої душі. Ще, здається, зовсім недавно українці Угорщини організовували допомогу потерпілому від повені населенню Закарпаття. Тоді на заклик ДОСУУ і ТУКУ активно відгукнулося тисячі угорців. Зібрано

було пожертви, значну частину з яких передано Берегівському центру соціального захисту. Про це відзначалося і в місцевій пресі.

Тепер же, в час Різдвяних свят, руку допомоги подали вони і нужденним Будапешта. До свят Миколая та Різдва Столичним органом самоврядування українців всеугорським допомогив організації-

ям, зокрема "Вуличним піклувальникам", було безкоштовно передано 160 великих пакунків різноманітного одягу, зібраного ще в період допомоги закарпатцям.

Дар, зібраний зусиллями активу районних осередків українців столиці Угорщини, в основному Ференцвароша, розподілено в багатодітних сім'ях, серед людей, які опинилися за

межею прожиткового мінімуму. У тому, що подарунки вчасно потрапили до нужденних, великою є заслуга Голови столичного органу самоврядування українців д-р Катерини Пільлер, а також активістки ТУКУ Людмили Слюзко, які власноручно розфасували одяг й організували транспортування різдвяних подарунків до місць призначення.

“УКРАЇНЦІ — НАДЗВИЧАЙНО ПОТУЖНА СУСПІЛЬНА СИЛА”

Після зустрічі в Центрі Української культури й освіти Аскольда ПОЗИНСЬКИЙ охоче відповів на ще кілька актуалізованих запитань “Громади”.

— Вельмишановний Аскольде! Ви говорили на зустрічі, що на новому етапі, який настав із визволенням низки країн Європи від комунізму на стику 80-90-х років, змінилася і концепція закордонного українства. Чим ще, крім сказаного Вами, зумовлено формування нової концепції?

— Насамперед, утворенням України як незалежної, суверенної держави, а також динамічними процесами, які відбуваються у світі і, зокрема, в Європі, що вимагає адекватної, скоординованої діяльності організації СКУ.

Українці — надзвичайно потужна суспільна сила, яка може бути дуже впливовою у світі. Україна, за визначенням видатного науковця і українолюба, польського патріота, громадянина США, політолога, професора Збігнева Бжезинського, посідає стратегічне геополітичне становище і є, паралельно з Китаєм, Іраном, Німеччиною, США, одним з ключових центрів світу. Тому й орієнтація СКУ має змінитися. Центром світового українства, на мою думку, повинен бути не Київ і, навіть, не Торонто, можливо, і не Нью-Йорк, а якість відоме місто Європи. Скажімо, Лондон. Це буде добре для самої України і для українства в цілому. Адже Україна є засадничо європейська держава і саме Європа у ХХІ столітті стане чи не найголовнішим “гравцем” світової політики.

— Перенесення організаційного центру українства в Європу — справа вельми важлива і може внести істотні зміни у діяльність СКУ. Адже й сам український рух у Європі знаходиться у стані кардинальних трансформацій, до того ж, він дуже неоднорідний. Скажімо, у Словаччині років з двадцять тому він був і масовим і результативним, тепер — занепа. В Угорщині ж, де не було навіть жодного українського осередку, ніні активно діє ТУКУ і органи самоврядування українців, здійснюються культурно-освітні акції, формується самостійна система українського життя, що адаптується до суспільних умов Угорщини. Які основні процеси прослідковуються в останні роки у середовищі зарубіжного українства?

— Паралельно з тим, що частина його піддається асиміляції, спостерігається ріст чисельності зарубіжного українства

за рахунок новоприбулих з України. В останнє десятиліття тільки в США, звідки я родом, приїхало близько 200 тисяч громадян України. А, наприклад, в Греції, де українців було одиниці, ніні їх, здебільшого заробітчан, налічується 100-200 тисяч. І вже вони гуртуються, мають свої товариства. Такі явища відбуваються у багатьох країнах. Нам потрібно цю колосальну новоприбулу силу організувати, уструктурувати, допомогти цим своєрідним “рекрутам”, які з різних, здебільшого економічних, причин покинули свою історичну батьківщину, самовизначитися, прилучитися до справи, підтримувати духовний зв'язок з Україною і українством у цілому.

Але ж є й дуже організовані українські громади. 40 тисяч українців живе в Австралії, що, у порівнянні з усім її населенням, є дуже мало. Але вони мають авторитет, колосальні впливи в австралійському уряді, діють різні — молодіжні, освітні, духовні — організації, наполегливо працюють і отримують відповідні результати. Яскравим прикладом є й українці Угорщини. Тут невелика громада: два чи навіть шість тисяч осіб у порівнянні з 10-мільйонним населенням — крапля в морі. Але те, що ви є однією з національних меншин, які мають свій орган самоврядування — то є надзвичайне досягнення української спільноти Угорщини. Але це — не аномалія, а, скоріше, закономірність. Знову ж таки, приклад — Америка. Покійний уже Президент США Річард Ніксон на одній із зустрічей сказав, що українська меншина, після єврейської, є другою найбільш впливовою меншиною в Америці. А там проживає 275 млн. чол., з них, наприклад, німців 53 млн., поляків 10 млн. Українців усього лиш 800 тисяч, але яка це сила! У зв'язку з цим хотів би підкреслити одну особливість українців. Відомо, що ми сварливі, але дуже організовані люди. Фейлетоніст Едвард Козак написав твір про одну малу і бідну українську громаду в Америці. Йшлося про необхідність збудувати церкву і для цього скликали зібрання. Громада так розсварилася на тому зібранні, що, зрештою, спорудила дві церкви. Це є прикладом українського менталітету, характеру: ми хоч і сварливі, але можемо бути впертими, наполегливими, організованими.

— Розкажіть, будь ласка, хоча б стисло, про історію, структуру, діяльність СКУ.

— Він бере початок зі Світового Конгресу вільних українців, який заснований 1967 року українськими зорганізованими

громадами Америки й Канади. Основним його завданням було допомогти здобути Україні незалежність. До СКУ, як до спадкоємця Світового Конгресу вільних українців, входять українські крайові центральні репрезентації з країн, де проживають українці. При Конгресі діють 8 постійних рад і комісій. Одна з них — Світова координаційна виховно-освітня рада, завданням якої є координувати роботу суботнього, недільного шкільництва чи навіть цілоденних шкіл, якщо такі працюють у діаспорі. Або ще є Світова рада суспільної служби — вона координує роботу організації і фундацій, які займаються суспільною роботою і допомоглими акціями. Сюди ж належить і Злучений українсько-американський допомоговий комітет. Він реалізовує різні проекти. Наприклад, земельний проект для українців Бразилії. Або проект “Бабуся і дідусь” для східної діаспори. Суть його в тому, що береться під опіку певної американської чи канадської родини якийсь українець-пенсіонер, скажімо, Казахстану, якому щомісяця надсилається допомога у розмірі пенсії, а вона у цій країні є мізерною (15-20 доларів). Таким чином, пенсія подвоюється і це дає йому можливість почуватися впевненіше. Для американського чи канадського благодійника це — мізерна сума, що суттєво не позначається на сімейному бюджеті. Є також проект “Діти Чорнобілля”, різні приватні фундації, діє Комісія оборони людських і громадянських прав українців, робота якої набуватиме все більшого розмаху. Отже, вся діяльність СКУ будується таким чином, щоб, у кінцевому рахунку, максимально сприяти утвердженню українства, захисту його інтересів.

Запитував і записав
Степан ВАШ

НАШЕ ТОВАРИСТВО — ДІЙСНИЙ ЧЛЕН ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ

З ювілейної наради ЄКУ в Кошице

Сповнилося 50 років Європейському Конгресу Українців (ЄКУ). Позаду — півстоліття плідної діяльності українських громад у Європі. З нагоди золотого ювілею 4 листопада у м.Кошице (Словацька Республіка) відбулася чергова річна Нарада голів провідних українських громадських організацій Європи. Для нас вона важлива й тим, що Товариство української культури в Угорщині (ТУКУ) затверджено дійсним членом ЄКУ.

У роботі ювілейної наради ЄКУ взяли участь представники 14 країн континенту, а також Президент СКУ Аскольд Лозинський з Америки, заступник Президента Словацької Республіки Юзеф Шротилк, гості з України. Від ТУКУ були Ярослав Хортяні, Юрій Кравченко, Наталія Шайтош.

На початку роботи ювілейного форуму були зачитані вітальні листи від Президента Словаччини Рудольфа Шустера, Президента України Леоніда Кучми. У вітальних листах відзначено 50-літні заслуги ЄКУ, як організації, що зробила дуже багато для згуртування навколо себе українських громад Європи. Зворушив присутніх виступ одного із засновників КОУКЦУ — попередниці ЄКУ — Ярослава Гавриха,

медалями св. Володимира Великого нагороджено Омеляна Ковалья — Почесного Голову ЄКУ, Левка Довговича — діючого Голову ЄКУ. У свою чергу, ЄКУ за активну участь в українському русі нагородив присутніх ювілейними грамотами та пам'ятними знаками.

Після святкового прийняття, під вечір, розпочалася ділова частина наради. Її відкрив Голова ЄКУ Левко Довгович, який висловив щире подяку ТУКУ за організацію надзвичайно успішної конференції європейської молоді у Будапешті. До його слів подяки долучилися й інші керівники українських громад багатьох країн Європи. Ними відзначалося, що ТУКУ, організувавши конференцію, зробило велику справу до 50-річчя ЄКУ. За словами Голови Союзу українців Румунії п.Ткачука, вперше організована конференція в Будапешті "поклала початок активному, об'єднаному рухові української молоді". Після такого жвавого обговорення одностайно було прийнято рішення про затвердження ТУКУ дійсним членом ЄКУ. В ряди ЄКУ влилися також Дансько-Українське товариство та Союз українців-русинів Словацької Республіки.

Було заслухано звіти про діяльність виховної комісії (Омелян Коваль) та контрольної-ревізійної комісії (Омелян Купшета). Мав звітуватися і голова

молодіжної комісії Петро Тима з Польщі, але він не прибув на нараду. Натомість з урахуванням резолюції Будапештської конференції обговорено питання розвитку молодіжного руху, якому вирішено надавати всебічну підтримку і допомогу.

На нараді прийняті рішення, спрямовані на оперативний обмін інформацією між членами ЄКУ, підтримку тісних контактів з секретаріатом СКУ та узгодження спільних акцій в Європі й Україні. Передбачено звернутися до Президента й уряду України з вимогою активного захисту прав українських меншин за рубежом, особливо в Російській Федерації, а також до Міністерства закордонних справ України — з метою здійснення тісної співпраці посольств з українськими громадами у справі поліпшення у світі іміджу України. У 2000-ому році буде проведено низку конференцій, на яких слід дати належну оцінку псевдоконцепціям політичного русинізму. Доручено організаціям, що входять в ЄКУ, влаштувати протягом ювілейного року відповідні імпрези для популяризації ЄКУ. Прийнято рішення про підготовку заходів з вступу ЄКУ до Федерального Союзу Європейських Національностей.

Ювілейна нарада голів українських організацій Європи завершилася святковим концертом та фестивалем духовної музики.

Ярослава ХОРТЯНІ

котрий згадав нелегкі часи українських громад післявоєнної Європи та їхнє прагнення зберегти й організувати закордонне українство.

Відбулася церемонія вручення нагород СКУ. За довгорічну працю заслуженими

З ОСТАННІХ ПОДІЙ РОКУ

ЗАГАЛЬНЕ ПРОСЛУХОВУВАННЯ — ВПЕРШЕ

10 грудня 1999р. у приміщенні самоврядування української меншини в Уїнешті вперше було проведено загальне прослуховування.

Перед присутніми виступила Голова самоврядування Євгенія Ладній, яка інформувала присутніх про діяльність організації та звітувала про роботу, проведеної депутатами протягом року: активну участь самоврядування в допомозі постраждалим від повені мешканцям Закарпаття, святкування урочистого відкриття приміщення та створення бібліотеки, активність українців у культурних та громадських заходах IV району. Ознайомили із планами на майбутнє. Депутати відповіли на запитання присутніх.

ПРО ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Важливі питання, що, стосуються, зокрема, її життя української громади в Угорщині, обговорено 16-17 грудня в Будапешті на Дев'ятому засіданні Змінної угорсько-української комісії з питань забезпечення прав національних меншин.

Розглянуто хід виконання рекомендації попереднього засідання в Ужгороді, про яке шість років "Громада", підписано відповідний протокол, що підкріплює позиції сторін, містить подальші рекомендації щодо забезпечення прав угорської меншини в Україні та української — в Угорщині.

Засідання проходило під егідою ювілейних Політичного держсекретаря Міністерства закордонних справ Угорщини Жолта Неймета й Голови Держкомітету України у справах національностей та міграції Миколи Рудька.

ЗМАГАЮТЬСЯ ЮНІ ЧИТЦІ

У неділю, 5-го грудня, у Центрі української культури і освіти проходив Перший республіканський конкурс художнього читання української поезії. У трьох вікових категоріях (дошкільна, учні загальноосвітніх шкіл, гімназистки і студенти) виступило 36 юних

них справ Угорщини і перекладача творів художньої літератури, членів журі — Єву Гріґаші, яка особливою представлення не потребує, Вікторію Лебович, викладачку факультету славістики ЕЛТЕ, Наталю Шайтош, викладачку української мови й літератури у

Мар'янка Шайтош із Сегеда...

Одне за одним змінювалися читці протягом кількох годин. Дуже часто їхні виступи закінчувалися під бурхливі оплески глядачів. Тим часом шановне журі фіксувало відповідні мистецькі параметри читання кожної дитини,

декламаторів з Будапешта, Комарома, Сегеда, Бактолорондгази.

Учасників, а також гостей заходу привітала голова ДОСУУ і ТУКУ Ярослава Хортяні, яка особливо наголосила на тому, що нині вперше маємо нагоду долучитися до цього важливого конкурсу. Конкурс став можливим за підтримки Державного і столичного органів самоврядування українців. У подальшому його пропонують зробити традиційним. Ярослава Хортяні подякувала всім, хто допоміг зробити це свято можливим, особіно Юдіт Софілканич, викладачці гімназії та ПТУ ім. Адама Вої у м.Бактолорондгази, єдиної гімназії в Угорщині, де викладається українська мова та література. Подяка також була адресована заступникові директора Сас Карольней (Ілдіко-оссонь) і директору Фонду "Шанс у Європу" Барнабашу Кошу з Бактолорондгази за співпрацю.

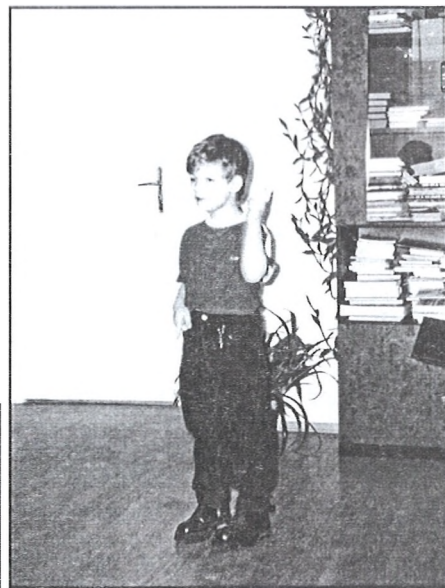
Відтак ведуча представила присутнім голову журі — Пала Мішлей, співробітника Міністерства закордон-

Сегедському університеті. Звертаючись до юних учасників пані Ярослава висловила сподівання, що попри певні труднощі з вивченням української мови, змагання буде цікавим, змістовним і виявить чимало переможців.

Своєрідним музичним заспівом до виступів дітей стало виконання фортепіанного твору "Сонет Петрарки" Ференца Ліста у виконанні Наталі Герети.

Після цього розпочалося змагання. Добре підготували віршований монтаж учні з Бактолорондгази (Володимир Сосюра "Любів Україну"). Їхнє місце

підлітка чи юнака. І найліпші виступи

відзначалися найвищими оцінками. Так, перші місця у своїх вікових категоріях посіли Іринка Козубович (Будапешт), Тібор Рейбер, Сільва Фараго, студентка із Сегеда Каталін Віг, гімназист Чаба Зілахі з Бактолорондгази, Христина Плоскіна, сестри Лайгут, Ніколетта Хортяні та інші.

Всі учасники отримали цінні подарунки і разом з гостями їх покликали до святкового столу.

Василь ПЛОСКІНА

незабаром заступила наймолодша учасниця конкурсу Ірина Козубович (дошкільна група). З віршиком "Єдиність" виступила інша учасниця —

У 2000-ий — З НАБУТИМ ДОСВІДОМ, НОВИМИ ЗАДУМАМИ

в засіданні Столичного органу самоврядування українців

Минає рік з початку діяльності Столичного органу самоврядування українців (СОСУ). Навпрочуд швидко минув час становлення нового формування українців Будапешта. Власне, як такого, періоду становлення і не було — воно проходило в активній роботі. Відразу після сформування СОСУ він швидко підключився до тісної співпраці з ДОСУУ і ТУКУ (голова — Ярослава Хортяні). Здійснено низку акцій і заходів, які заздичили: українці у суспільному житті Будапешта відіграють все помітнішу роль. Організація гуманітарної допомоги постраждалим від повені закарпатцям, добротинність для нужденних угорської столиці, організація Шевченківських вечорів, заходів з пропаганди української пісні і кухні, участь у роботі Недільної школи та Літнього українського табору — це окремі, дуже зримі і відчутні спільні з ДОСУУ і ТУКУ, іншими місцевими органами самоврядування результати, досягнуті за рік. Справжнім випробуванням на здатність освоювати нові простори культурницької праці стало вперше проведене в Угорщині, на березі Дунаю, свято Івана Купали. Про це, зокрема, йшла мова на підсумковому у 1999 році засіданні СОСУ, що відбулося 9 грудня.

Головуюча — д-р Катерина Піллер, підбиваючи підсумки 1999 року, наголошувала, що сміливо взятий старт слід закріпити у 2000-ому році новими доб-

рими справами. Продовжуючи плідно співпрацювати з ДОСУУ і ТУКУ, мерією Будапешта, треба максимально сприяти тому, щоб українці, зберігаючи свою ідентичність, мову, розвиваючи культуру, освіту, почувалися комфортно в угорському суспільстві, збагачували самобутніми українськими барвами духовне життя Будапеш-

депутатів українського самоврядування, предметнішої координації між районними його ланками. В обговоренні насущних питань на засіданні виступили також Форіаней Герман Ева (заст. голови), депутати Єлизавета Ладані, Андрея Горват та інші.

Д-р Катерина Піллер тепло подякувала учасникам засідання, депутатам СОСУ за

Під час обговорення програми "Різдвяного свята"

та. Для цього, наголошувала голова СОСУ, створена певна матеріально-технічна база, виділяються відповідні кошти, які слід використати максимально раціонально, з найбільшим ефектом. Крім традиційних заходів, що проводяться і у наступному році, намічено нові. Це потребує більш дружньої, злагодженої роботи

роботу, висловила сподівання, що 2000-ий рік для всіх стане більш плодотворним. Особливу подяку було висловлено за активну роботу депутату Ніколетті Хортяні, члену ТУКУ Людмилі Слюзко, яка самовіддано працювала при організації допомоглих акцій та масових заходів культурно-просвітницького характеру. Незвичним подарунком — "Різдвяною зіркою" — відзначено "живу ленту" українського культурно-духовного життя Будапешта Наталю Драгоманову-Бартої.

Обговорено також програму проведення наступних заходів СОСУ, зокрема організації 16 грудня ц.р. першого в приміщенні СОСУ (вул. Академія, 1/3) "Різдвяного свята".

КОНЦЕРТИ ЮНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВІРТУОЗІВ НА БАТЬКІВЩИНІ ЛІСТА І КОДАЯ

Непідробне захоплення викликала у вимогливих будапештських фахівців і поціновувачів музики віртуозна гра лауреатів Третього міжнародного конкурсу юних піаністів пам'яті Володимира Горовиця (Київ, 1999) Діни Писаренко з Донецька, Елмара Хасанова з Сімферополя, Марини Радюшіної з Одеси і білоруса Данила Шлеєнкова, який часто концертує з українськими і білоруськими симфонічними оркестрами.

Кожен з юних талантів виконував складні музичні твори: Діна Писаренко, наприклад, "Іскри" Московського, "Інтермеццо" Бібіка, Елмар Хасанов — "Дев'яту угорську рапсодію" Ліста, "Баладу" Шопена та інші. Особливе захоплення викликала гра Данила Шлеєнкова ("Шоста угорська рапсодія", "Вальс Мефістофеля" Ліста).

Спільний концерт молодих виконавців 5 листопада у Будинку музики Святого Іштвана (Зуглов) столиці Угорщини, влаштований д-ром Габором Демські, мером Будапешта, Посольством України в Угорській Республіці та оргкомітетом з проведення Міжнародного конкурсу юних піаністів пам'яті Володимира Горовиця,

був гідно оцінений і оргкомітетом міжнародного "Фестивалю п'яти лір". Голова

Ганна СМЕХОВА, директор конкурсу пам'яті ім.Горовиця

фестивального оргкомітету Калман Конта вручив юним талантам з України і Белорусі

призи "Міжнародна ліра" і запросив Діну Писаренко, Елмара Хасанова, Марину Радюшину та Данила Шлеєнкова на Міжнародну олімпіаду музики і танців, що вперше проводиться у 2000 році в Угорщині — на батьківщині всесвітньовідомих Ференца Ліста й Золтана Кодая.

Із великим успіхом виступили 9 листопада юні українські лауреати і в Сегеді. Їх концерт у місті над Тисою організували Сегедське міське самоврядування, Посольство України в Угорській Республіці та місцевий орган самоврядування українців (Наталья Шайтош). Сегедський орган самоврядування українців, крім усього, взяв на себе фінансове забезпечення перебування молодих українських піаністів у місті. Тут, як і в Будапешті, у виконанні віртуозів прозвучали твори Шопена, Ліста, Верді, Паганіні, інших відомих композиторів. Наступного дня молодих українських концертмейстерів у залі урочистих прийомів міської влади тепло вітали, дякуючи гостям з України за чудову музику, представники мерії Сегеда.

Юні українські віртуози дали також концерт у Боньгаді.

ВІДКРИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ В УЙПЕШТІ

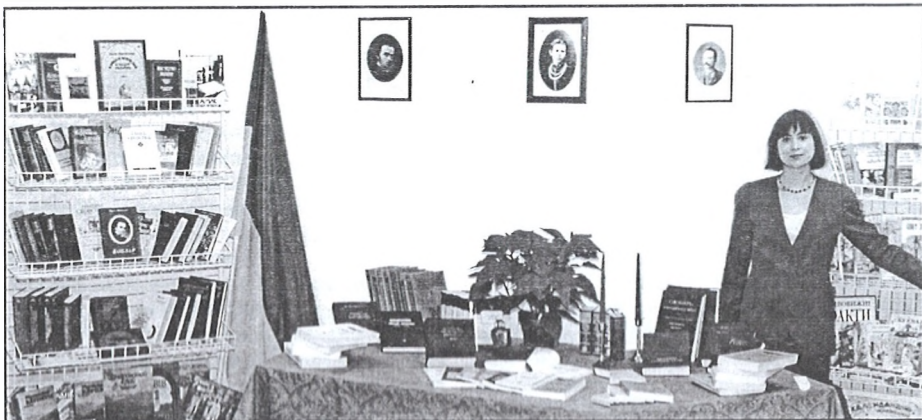
27 листопада ось уже в котре затишне приміщення українського самоврядування в Уйпешті відчинило свої двері численним гостям, які завітали на урочисту подію — відкриття першої української бібліотеки, створеної при місцевому органі самоврядування.

Святковий вечір розпочався вітальним словом, з яким звернулася до поважних гостей Голова Уйпештського органу самоврядування українців Єлизавета Ладані.

— Створення бібліотеки є важливим кроком органу самоврядування, продовженням тієї культурної та освітньої роботи, яка була розпочата свого часу Товариством української культури, а згодом підтримана легітимними органами самоврядувань, які нещодавно відзначали річницю утворення. Можна сміливо називати цю невеличку скарбницю української літератури бібліотекою, адже її існування є достатнім для того, щоб збагнути і відзначити, наскільки важливими і цілеспрямованими є наші спільні зусилля, докладені у забезпечення надійного фундаменту збереження національно-етнічної культури та духовного багатства українського народу. Зі словами подяки звертаюся до усіх, хто допомагав у цій добрій справі, зокрема, до Світлани Лайгут, яка провела величезну роботу з формування бібліотечного фонду, доставці книг і оформлення читального залу, — завершила пані Єлизавета.

Усвідомлюючи потребу україномовного населення Будапешта в українській книзі, ми поставили собі за мету створення бібліотеки. Беручи до уваги те, що придбання достатньої кількості української літератури на території Угорщини обмежена, ми могли розраховувати на доставку книг, а в майбутньому — компакт-дисків та музичних платівок виключно з України. Скориставшись першою нагодою, ми в травні подали заявку на конкурс, оголошений Угорським Фондом підтримки

національних та етнічних меншин. Завдяки участі в конкурсному проєкті та рекомендаційному листові заступника мера Уйпешта Маріци Коронді, самоврядування отримало певні кошти, на які у Львові закупило книги.

У серпневе відрядження до Львова довелося поїхати мені. В дорогу вирушила з певним хвилюванням, бо ж чи буде вдалим пошук потрібної нам літератури; яким чином зможу перевезти її через митницю. Але перебуваючи у Львові, була зворушена увагою і бажанням допомогти усіх тих львів'ян, до яких зверталась по допомогу.

Усі придбані книги знайшли своє гідне місце на книжкових полицях — загалом 450 примірників. Це, звичайно, не так вже й багато, але достатня кількість для хоча б часткового задоволення потреб наших майбутніх відвідувачів. Різні за тематикою книги — історичні, політичні, етнографічні, літературознавчі, мовознавчі, фольклорні, мистецтвознавчі, художня дитяча та юнацька література, словники-довідники, енциклопедії — знайдуть свого читача.

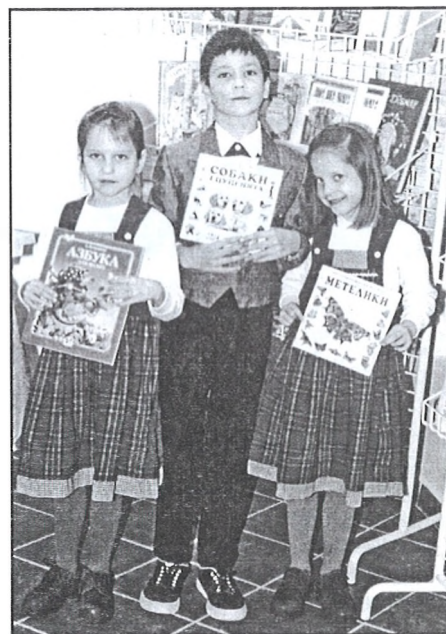
Щиро вдячна директору книжкової крамниці "Глобус" Мирославі Войтович, її активному сприянню, й особливо Оксані Магіталер, яка з великою старанністю й добрим розумінням справи, не шкодуючи власного часу, підшукувала разом зі мною цікаву й потрібну літературу. Радо відгукнулися допомогти чи книжками, чи ділом і у такий спосіб спричинилися до створення бібліотеки: письменник Любомир Сеник, академік НАН України пан Ярослав Ісаєвич, історик Ярослав Лялька, директор міжнародного інституту з освіти, культури та зв'язків із діаспорою Ігор Кравчук, поет і письменник Ігор Калинець, Галина Капраль та інші.

Завдяки багатому дару Голови Наукового товариства ім.Шевченка у Львові професора Олега Романіва наш бібліотечний фонд поповнився 28-ма примірниками надзвичайно цінних видань НТШ. На превеликий жаль, гості зі Львова не змогли приїхати на урочистості.

Присутнім на вечорі були до впадоби святково і зі смаком оформлені, тематично упорядковані виставочні стенди. До створення святкового настрою

спричинився ансамбль викладачів та учнів музичної школи під керівництвом Ганни Сабов, у виконанні яких прозвучали чарівні українські пісні. Окрасою урочистостей стали виступи діточок — мешканців Уйпешта: Данилка, Софійки та Наталки Лайгут. Вони виразно декламували вірші "Україно моя", "Я — учена", "Мова рідна", загадку "Книжка" й були обдаровані заслуженими оплесками.

Від матеріальних можливостей

самоврядування залежить систематичне поповнення книжкового фонду, але ми також розраховуємо на кошти, вилучені за рахунок участі в тендерах, підтримки спонсорів та добродійників. Сподіваємося, що наша бібліотека гідно розвиватиметься й число потенційних відвідувачів бібліотеки збільшуватиметься.

Тимчасово бібліотека працюватиме у приймальні години депутатів, а про подальші зміни в роботі додатково оповістимо на сторінках "Громади", а також по радіо.

Ласкаво просимо до нас!

Адреса: Уйпешт, вул.Медьєрі, 202.

Світлана ЛАЙГУТ.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРОТОАРХИМАНДРИТ У БУДАПЕШТІ

Посилена увага Папської Курії до справ греко-католицьких громад України, Словаччини, Румунії й Угорщини стає для незаангажованих політиків цих країн поштовхом до переоцінки звичних уявлень про цю категорію віруючих. А коли пасторська діяльність достойників церкви і політичні наміри державних мужів співпадають, то маємо неабиякі прояви релігійної і громадської активності.

Саме таке враження залишилося, наприклад, в учасників урочистої греко-католицької літургії з освячення іконостаса, що відбулася 31 жовтня в XIX районі Будапешта. Службу Божу українською мовою провадив преподобний архимандрит Діонісій Ляхович, Генеральний настоятель Чину св. Василя Великого з Рима. А послухати його проповідь, крім простих вірників, прийшли у Кішпешт відомі угорські політичні діячі Іван Сабо, Янош Латорцої, мер XIX району Бела Тімар. Зйомки урочистої церемонії робили тележурналісти "Дуна-ТВ" та місцевої студії. Переклад з української на угорську здійснював 91-річний о. Дудаш з околиць Кішварди — колишній послушник кількох греко-католицьких монастирів на Львівщині у повоєнну пору, свідок благочинних діянь незабутньої пам'яті митрополита Андрея Шептицького.

Шлях преподобного о. Діонісія Ляховича пролягав з Рима через Мюнхен, Будапешт до Праги, де вже наступного дня, 1 листопада, відбулося відкриття резиденції при греко-католицькій кафедрі. Також у Чехії з участю протоархимандрита Ляховича і місцевих прелатів церкви відбулася нарада, на якій обговорено питання про відкриття монастиря братів-василіанців у містечку Сазава.

В інтерв'ю для "Громади" преподобний о. Діонісій, зокрема, зазначив, що найважлива ситуація нині спостерігається в угорських осередках Василіанського Чину. Місцеві отці мають ще чимало клопоту із поверненням церковного майна у Марія-Повчі, де півстоліття тому василіанці ще утримували свій монастир. Тому такі заходи, як освячення іконостасу в Будапешті, безперечно, є поступом уперед, вважає Генеральний настоятель Чину св. Василя Великого. Власне, недільний візит і був спробою продемонструвати підтримку Рима у справі відродження греко-католицьких громад.

Що ж до угорських політиків, то серед них є справді щирі прихильники греко-католиків. Так, дружина депутата Державних Зборів Угорщини Латорцої Яношней намаювала для храму, де настоятелем є о. Йоасафат (у миру — Міклош Шебевді), чудові ікони. Крім того, на власні кошти влаштувала для учасників освячення іконостасу прийняття, що відбулося у залі шлюбних

церемоній муніципалітету Кішпешта.

Ці речі для греко-католицьких вірників аж ніяк не зайві, адже, на відміну від заможніших громад латинського обряду, вони переживають грошову скруту.

Насамкінець, варто навести слова о. Йоасафата, який розповів нам, що зачувши проповідь протоархимандрита Ляховича на незнайомій мові, деякі присутні не могли збагнути, що це були українські слова. Привично протягом десятиліть до російської мови, не всі угорці, мабуть, здогадувалися, що українці вже давно витворили власну церковну лексику. Можна не сумніватися, що після цього в угорських вірників з'явиться чимало цілком слухних запитань щодо історії сусіднього народу. А там, де виникають запитання, як правило, починається і процес мислення.

Вихідець із Бразилії, країни, яка щасливо уникнула "обіймів" комунізму, преподобний о. Ляхович 4 роки викладав філософію й теологію в незалежній Україні. "Моїм завданням було навчити студентів мислення", — сказав він. Можливо, ця фраза є ключовою в розумінні менталітету народів посттоталітарної Європи, яка вже 10 років прямує до демократії. Певно, що старі стереотипи іноді дуже цупко тримаються нашої пам'яті, заважаючи йти вперед. Тому вчитися думати, гадаю, не завдять ніколи. Особливо це актуально зараз, коли навіть пересічні громадяни здатні творити велику політику.

ЗАВЖДИ ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАДІЯ НА ВІДРОДЖЕННЯ

Інтерв'ю з протоархимандритом Діонісієм ЛЯХОВИЧЕМ, Генеральним настоятелем Чину св. Василя Великого.

— Преподобний отче, прошу коротко розповісти про братство отців василіан.

— Василіанський Чин зародився у Вільності (Литва) у монастирі Святої Трійці 1624 року, коли помер Святий Йосафат. Найбільшого поширення Чин набув у Білорусі та Україні за часів Берестейської унії. Отці василіани стали провідниками цього об'єднання. Вони зазнали чимало переслідувань з боку Росії.

— Отже, це була доволі велика територіальна організація?

— Так, ми мали три великі провінції, які були знищені. Залишилися лише осередки в Австро-Угорщині. Проте внаслідок масонської політики уряду наша установа зайшла у кризу. 1882 року, проте, настала реформа, яку провели отці-єзуїти. Тоді наш Чин почав знову розвиватися і розрісся не лише в Україні — фактично в Галичині й розбудовував свої осередки на Заході — в Америці, Канаді, Бразилії, Аргентині і в Західній Європі. Таким чином, створилися різні провінції з центром у Римі, де головним настоятелем став протоархимандрит. Нині маємо на теренах колишньої Австро-Угорщини окремі провінції — румунську, чехо-словацьку, українську і угорську. Свої філії маємо також у США, Канаді, Бразилії, Аргентині, Англії, Німеччині, Італії, Сербії,

Польщі, Литві, Казахстані.

— Як би Ви змалювали нинішнє становище, скажімо, угорських осередків Чину?

— У найбільшій скруті є, на жаль, провінція угорська. Вона нечисленна і дуже важко їй постати. Ми стараємось якось її підтримати, аби вона могла відродитися. Допмагаємо студентам-теологам, один із них вчиться у Римі. Можливо, одержимо допомогу з України. Нашим найбільшим монастирем був повчанський. Тепер він не є в наших руках.

— Якими є Ваші враження від сьогоднішнього дня?

— Я би сказав, це є враження надії. Є великі труднощі, але завжди залишається надія на відродження. Ми бачимо великі старання.

— Звідки походять Ваші українські корені?

— Мої діди народилися вже у Бразилії, а прадіди приїхали сюди 1898 року із околиць Стрия і Рогатина. Я довго шукав бодай малі сліди своєї родини в Україні, але так і не знайшов.

— Як почувуються українці в Бразилії?

— У нас є дані про 300-400 тисяч українців. Однак офіційного перепису етнічних громад у Бразилії не ведеться. Українці всі дуже добре зорганізовані. У

нас є 220 греко-католицьких громад, у той час православних — лише 20. Найбільше осіб українського походження мешкає у м. Куритибі (штат Парана). Тут збудовано 14 церков, діють дві великі фольклорні групи, є три єпископи. Українці мають свою Централь і добрі зв'язки з українським урядом. Президент Кучма відкрив у нас український музей і парк. У місті Грудентаполісі, наприклад, 80 відсотків із 60-тисячного населення — українці.

— Як Ви потрапили до Рима?

— У Куритибі я посадав посаду ректора теологічного інституту, який має статус вищого навчального закладу — його диплом визнається владою. 19-го липня 1996 року мене терміном на 8 років обрали Протоархимандритом або інакше — Генеральним настоятелем Чину св. Василя Великого. У Римі діє Рада, 4 консултатори, секретар. До 1996 року я 4 роки жив в Україні, де працював над створенням теологічного закладу у Крехові, що коло Жовки (Львівщина). Затим рік знову жив у Бразилії. Повернувшись в Україну, викладав у катехизично-богословському інституті міста Івано-Франківськ. Брав участь у створенні монастиря у Золочеві. Викладав трохи у Києво-Могилянській академії.

Провів Василь ПЛОСКІНА.

УКРАЇНА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Окупація радянськими військами Західної України.

Підходить до кінця ХХ століття, насичене великими і трагічними подіями. Революції, перевороти, дві світові війни, тоталітарні режими і їх страшні наслідки: голод, геноцид, голокост. Оцінку історії нашого століття повинні дати історики, щоб людство, вступаючи у ХХІ вік, ніколи більше не повторило помилок минулого. Для цього необхідно знати правдиву історію ХХ століття, історію коректну, без всяких фальсифікацій. Нещодавно минуло 60 років з початку II-ої Світової війни, яка принесла для нас, українців, мільйони людських жертв, війни, яка змінила долю України, але ще в гіршу сторону.

Якою була правдива роль українців у цій жахливій війні, про це будемо розповідати в наших наступних рубриках.

Падіння Польщі на початку війни призвело до встановлення на Західній Україні ще репресивнішого радянського режиму.

Вигнавши радянські війська, німецькі нападники принесли з собою на землі України нацистський режим, що сягнув вершин небувалої жорстокості.

Опинившись між нацистським і радянським режимами, позбавлені власної держави, котра захищала б їхні інтереси, українці виявилися, як ніхто інший, беззахисними перед спустошенням війни, перед нещадною політикою тоталітарних держав. Але деякі історики й політики забувають про те, що саме українці піднялися на боротьбу проти німецької та радянської саваоли.

Серед багатьох чинників, що призвели до війни, вирішальне значення мали дві дипломатичні угоди, які справили на українців безпосередній вплив. Підписавши 30 вересня 1938 року Мюнхенський пакт, західні держави вдалися до спроби умиротворення Гітлера, дозволивши йому розчленувати Чехословаччину. Цей пакт лише розпалював у Гітлера апетит до дальших територіальних загарбань. Ще безпосередній зв'язок з вибухом війни мав підписаний 23 серпня 1939 року нацистсько-радянський пакт, до якого входив таємний протокол. В ньому Гітлер і Сталін домовилися про розподіл Європи на відповідні сфери впливу окупації. За цим горезвісним таємним протоколом Радянському Союзу передавались майже всі західноукраїнські землі. Маючи гарантії нейтралітету Радянського Союзу, Гітлер напав на Польщу, поклав початок Другій світовій війні.

Кваплячись оволодіти своєю частиною гинучої польської держави, 17 вересня 1939 року радянські війська вступили у Східну Польщу і зайняли майже всі землі, населені українцями і білорусами. За чотири тижні Польська держава перестала існувати. З початку своєї першої окупації Західної України, що тривала 21 місяць,

радянський режим усіляко намагався заволодіти "серцями і думками" українського населення. Більшовики оголосили, що прийшли "прапороносці високих гуманістичних принципів". А щоб виправдати свою співпрацю з Гітлером, говорили про допомогу пригнобленим меншостям, насамперед про визволення "братів українців". Тому спочатку новий режим намагався прибрати демократичного вигляду. 22 жовтня 1939 року совіти організували вибори, на яких населення змушували голосувати за єдиний список кандидатів, котрі підтримували анексію Західної України Радянським Союзом. Не дивно, що 93 відсотки виборців проголосували так, як хотів режим. За резолюцією Народних Зборів Західної України 14 листопада 1939 року було задоволене "прохання" приєднати Західну Україну до Радянської України.

Деякі політичні заходи нового режиму принесли покращення українцям, в першу чергу в освіті, у медичному обслуговуванні насамперед сільського населення. Звичайно, найпопулярнішим кроком стала експропріація польських землевласників і обіцянка перерозподілити між селянами польські маєтки.

Проте, паралельно з цими реформами, нова влада почала демонтовувати створені західними українцями всі політичні, соціально-економічні та культурні структури. Незабаром, після приходу більшовиків, НКВД заарештувало і депортувало на Схід українських політичних лідерів, ліквідувало добре діючі кооперативи. Припинили свою діяльність читальні, бібліотеки, товариства "Просвіта". Внаслідок цього від 20-ти до 30-ти тисяч українських активістів змушені були втікати до окупованої німцями Польщі. Залишилась лише одна життєздатна організація — підпільна мережа ОУН.

Поведінка багатьох радянських чиновників, які потоком хлинули у Західну Україну, нерідко шокувала західняків примітивністю і грубістю. Представники Радянської України майже повсюдно користувалися російською мовою, отримували підтримку насамперед від місцевих комуністів. Радянський режим

віддячився їм за підтримку арештами і вивозом до Сибіру.

З часом почало виявлятися, що привабливі сторони радянських реформ - це тільки ширма для прикриття антиукраїнської політики нової влади. Освіта, що була українською на початку окупації, скоро стала інструментом радянської та русифікації. Роздані селянам землі були у них недовго, бо вже восени 1940 року почалась широка кампанія колективізації. Щоб прискорити цю кампанію, одноосібних селян обкладали страшними податками. Релігійне життя українців зіткнулось з безпрецедентними труднощами. Радянські власті заборонили викладання релігії в школі, священників зобов'язували мати спеціальні паспорти, конфіскували церковні землі, посилили антирелігійну пропаганду.

Отже, навесні 1940 року режим відкинув маску демократичності і розпочав широкомасштабні репресії — як проти українців, так і проти поляків. Тисячі ув'язнених "ворогів народу" без усякого попередження, суду чи навіть формального звинувачення арештовували, заганяли у вагони для худоби й вивозили до Сибіру або Казахстану. Багато депортованих загинули, часом цілими родинами. Перша хвиля депортованих складалася з провідних діячів, промисловців, торгівців, юристів та священників. Пізніше арешт загрожував кожному, хто відкрито виступав за українство. Навесні 1941 року совіти депортували людей без розбору. Ніхто, буквально ніхто не мав упевненості в тому, що наступної ночі не дійде його черга. Радянська влада лише з Галичини депортувала близько 400 тисяч українців. Так зване з'єднання призвело до того, що багато українців в Західній Україні зрозуміли, що більшовицької влади слід уникати будь-якою ціною.

(Далі буде.)

Ярослава ХОРТЯНИ

ПЕЙЗАЖ У ТВОРАХ НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО

«Широко розкинулось село Вільшаниця, недалеко од Росі, по зелених горбах та долинах. Серед села в долині лиснів довгий ставок. Коло самої греблі проти млина на пригорку стояла стара дубова церква з п'ятьма банями... І пригорки, й довгі долини, й зелені левади в вербах понад ставком - усе зеленіло й лисніло на веселому сонці... На південь, за пологими левадами та сіножатями, за купами вільхи та верболозу, проти синього неба ясно вирізувалась ламана смуга горяного берега Росі. На горах та западинах мріли ліси; поміж лісами ніби тонули в срібній імлі то там, то там села, блищали хрести на білих банях церков, мріли на пригорках білі хати...»

Такий початок «повісті-хроніки» Нечуя-Левицького «Старосвітські батюшки та матушки». Невеселі повісті про деградацію особистості, зображеної долею двох духовних сімей (царська цензура то забороняла друкувати твір, то вимагала вилучень). У цьому великому за обсягом творі своєрідна іділія поєднується з прихованою сатирою та гумором, а поетичні картини природи ніби з боєм промовляють про те, як недобре живуть люди на такій прекрасній землі.

Такий початок, вступ до неквапливої розповіді письменника сприймається і звучить як чудова увертюра до музичного твору, відразу ж захоплюючи та чаруючи своєю щирістю, красою. Вражена пейзажами Нечуя-Левицького, авторка статей з проблем естетики письменниці Наталія Кобринська писала: «Нечуй навчив мене розуміти Ріхарда Вагнера, у котрого оркестрою, як у Нечуя описами природи, заповідається, хто вийде на сцену».

Пейзажі Нечуя-Левицького, як це не можна не помітити, справді, багатопланові, і ми сприймаємо їх і просторово, і в часі, і в кольорах, і в звуках. До речі, проблема синтезу різних видів мистецтва має свою історію. Згаданий Н.Кобринською німецький композитор, реформуючи оперу, саме і домагався поєднання музики, слова та сценічної дії. А щодо поєднання музики і кольору, появі нового терміну «світломузика», то ми завдячуємо композиторам О.Скрябіну та Р.Щедріну.

З пейзажами Нечуя-Левицького читач зустрічається в усіх художніх творах письменника: в одних частіше, в інших («Баба Параска та баба Палажка») - рідше. Вони, пейзажі, як перли, розсипані щедро рукою митця то на самісінькому початку чи в кінці твору, то в ході

розгортання сюжету, то в охопленні ними, як картина художника, пишними рамками. Вони то короткі, у декілька рядків, то широко розгорнуті, на цілу сторінку - скрізь пейзаж є невід'ємним від розповіді, розгортання сюжету, романтизуючи його. Картини природи у Нечуя-Левицького то йдуть поруч, ніби в унісон, з подіями, персонажами, то контрастують з ними.

Таким чином, природа у зображенні Нечуя-Левицького - не сама по собі (дискусії про «мистецтво для мистецтва» або, як говорили і писали тоді в Україні, «штука для штуки», схоже, завершилися у XIX ст.), а в єдності з людиною, з її долею, з суспільним життям.

Ось характерний приклад. Після короткого опису Братського монастиря (роман «Хмари») автор продовжує: «там панував чужий великоруський дух, чужа наука, чужий язик, навіть чужі люди...» До речі, промовистий епітет «чужий» письменник-патріот підкреслено повторює на цій сторінці 8 разів! У тому ж романі, розповідаючи про героя твору, враженого красою і величию сільської природи, автор відзначає, що того «причарувала рідна мова, рідна пісня, чисте повітря рідного краю, й синє небо, погожа вода, і тиха, зоряна ніч». І далі читаємо: «й ті думки не виходили з голови, не випадали десь у траву, а зливалися з гармонією степових голосів, з синім небом, теплим вітром, з пахощами степових квіток».

Пригадується, в українській десятирічці на Донбасі (після війни вона стала російською) ми учні, вчили напам'ять з Коцюбинського - «дуть дощі. Холодні осінні тумани клубочать угорі і спускають на землю мокрі коси. Пливе у сірі безвісті нудьга, пливе безнадія, і стиха хлипає

сум...» і т.д. У Нечуя-Левицького таких картин-настроїв не зустрінеш!

Навіть у найдраматичніших ситуаціях пейзаж Нечуя-Левицького позбавлений зловісності, отих «нудьги, безнадії, суму». Так, наприклад, в епізоді вбивства своєї дитини матір'ю-страдницею (повість «Бурлачка») читаємо: «Сонце тільки що піднялось над курсуньськими горами. Надворі ніде не видно було ні душі. Стояла мертва тиша, тільки внизу шуміла вода по камінню». Як бачимо, пейзажна замальовка майже контрастує з сюжетом - і була б чи не нейтральною до події, якби не оті дві деталі: неспокійна вода та епітет «мертва».

Те ж саме можна сказати про картину ночі, коли герой твору, рятуючись, змушений був покинути дружину, рідне село (повість «Микола Джеря») або про зображення зимового вечора під час болотоного конфлікту в родині (повість «Кайдашева сім'я»).

Чи не визначальною рисою пейзажу у творах Нечуя-Левицького є оптимізм - сонячність, квітучість, зоряне небо... Навіть у одному з найбільших його творів з такою претенційною назвою «Хмари» не відшукати картин похмурої, зловісної негоди.

Про те, як сонячно-мальовниче описує природу автор у згаданому романі «Хмари», видно хоча б з картини Києва: «За Дніпром з'явилась чарівнича, невимовно чудова панорама Києва. На високих горах скрізь стояли церкви, дзвіниці, неначе свічі палали проти ясного сонця золотими верхами. Саме проти їх стояла лавра, обведена білими високими мурованими стінами та будинками, й лисніла золотими верхами й хрестами, наче букет золотих квіток...» - і далі на півсторінки...

КАЛЕНДАР ДАТ І ПОДІЙ

СІЧЕНЬ

- 1823 р. - народився славетний угорський поет Шандор Петєфі.
- 1949 р. - народився Телеско Олександр - український письменник і лікар-психіатр, котрий від 2.05.1986 р. до 10.06.1986 р. працював лікарем у Чорнобิลі.
- 1821 р. - народився Платон Симиренко - український громадський діяч, цукрозаводник, меценат.
- 1830 р. - народився Антонович Воло-

димир Боніфатійович - український історик, етнограф, археолог, професор Київського університету, вчитель Михайла Грушевського. Разом з М.Драгомановим видав два томи «Історичних пісень українського народу». У 1990 році Українське товариство охорони пам'яток історії та культури вегановило премію ім.В.Антоновича.

1897 р. - народився угорський письменник Вереш Петер.

1938 р. - народився Василь Стус - опальний поет-трибун, Михайлина Коцю-

бинська помертно видала збірку віршів Стуса «Дорога болю». В.Стус - лауреат Державної премії Т.Г.Шевченка (1991 р.), помергнув).

1871 р. - народився український вчений-сходознавець, письменник Агатангел Кримський.

15. 1992 р. - Верховна рада України затвердила Гімном Української Держави вірш Петра Чубинського «Ще не вмерла Україна» (муз. Вербицького).

16. 1847 р. - народився угорський письменник Мікеат Кальман.

Чотири рази у наведеному прикладі автор вживає слова «сонце, золото»; широка кольорова гама пейзажу, серед численних тропів переважають епітети, порівняння, метафори. Не можна не звернути увагу на те, що, змальовуючи природу рідної України, Нечуй-Левицький не приховує власних, авторських оцінок, свого захоплення. А це лише посилює наше, читацьке враження.

А ось одна з картин ночі (оповідання «Рибалка Панас Круть»): «... над містечком стояла тиха, місячна, літня ніч. Високо, трохи не серед неба, стояв місяць, ясний, блискучий, повний. Синє небо аж лисніло, а ясний місяць неначе одлип од неба, висів, як блискуча куля, над самісіньким містом, заглядаючи в Рось...» У цьому образку картини ночі, крім згаданих вище тропів, автор вдається до посилюючих враження триразових прикметникових повторів: ніч - тиха, місячна, літня, місяць - ясний, блискучий, повний.

Цікавим, до речі, є співвідношення іменників-прикметників-дієслів у наведеній цитаті на початку статті. Враховуючи всі їх повтори, воно таке: 40-14-10. Якщо прикметники-епітети та дієслова-метафори виразно стилістично активні, то

іменники, більшість з яких самі по собі нейтральні, набувають образності або у прикметникових парах («веселому сонці»), або у словосполученнях («купами вільхи та верболозу», «мріли ліси»). Навіть абстрактне нейтральне «південь», вжито з уточненням, стає образним і мальовничим.

Вчитуючись у картини природи, якими так щедрі твори Нечуя-Левицького, мимоволі звертаєш увагу на ритміку мови. Обмежимося лише двома прикладами.

«Широкою долиною / між двома рядками розложистих гір // тихо тече по Васильківщині / невеличка річка Растваця» // - повість «Микола Джеря». Наведена фраза паузами виділяє 4 сегментних частини зі зломом інтенсивності: поступовим інтонаційним підвищенням до наголошеного «гір» та інтонаційним спадом, що завершується ненаголошеним закінченням.

Сильні наголошені склади повторюються двома хвилями після зростаючої кількості слабких ненаголошених:

1, 3, 4, 1, 2, 2 // 0, 2, 3, 4, 1, 3

Інколи ритміка навіть переходить до класичної силабо-тонічної системи вірша: «Ближча смуга лісу / була зелена, / дальша смуга була синя, // а ще далі /

синів і чорнів ліс, / неначе накритий тонким синім покривалом, / і зливався з синім небом» // - роман «Хмари». У даному випадку із 7 сегментних частин несистематизоване чергування наголошених і ненаголошених складів починає набувати упорядкованість ритмізованих одиниць — стопів: хорейчних (перший, другий, третій, четвертий, сьомий сегменти фрази) та анапестичних (частково шостий сегмент фрази).

У мові творів Нечуя-Левицького, особливо в описах природи, спостерігається поширене використання відкритих складів - а це також дає ефект мелодійної плавності, іноді - речитативу. Так, у наведених вище прикладах співвідношення відкритих складів до закритих становить: у першому прикладі - 28 до 11, у другому прикладі - 31 до 15. Є й переконливіші докази: «Там на Україні, де долинами тихо тече Рось, там між горами, між дубовими та липовими лісами стоїть велике містечко Богуслав» (оповідання «Рибалка Панас Круть»). Тут на 37 відкритих складів лише 8 закритих. А ось у реченні «Висипали зорі на небі» (повість «Кайдашева сім'я») - жодного закритого складу.

Нечуй - літературний псевдонім Івана Семеновича Левицького (1838-1918). За півстоліття письменницької праці він створив понад 50 творів. У тогочасній критиці ім'я Нечуя-Левицького ставилося нарівні з такими геніями світової літератури, як Бальзак, Гоголь, Золя. Іван Франко виділяв творчість Нечуя-Левицького в українській літературі «як по красоті і плавності складу, так і по силі та живості картин, вірності рисунка та тій хватаючій за серце теплоті чуття».

А це вже сучасна оцінка: «До нього в українській літературі не було такого багатства й різноманітності побутових картин, таких багатобарвних реалістично точних і захоплено поетичних пейзажів. Замилуваний у природу, Нечуй-Левицький щедро малював українські села й містечка, дав чудові пейзажі Києва, Одеси, Кишинєва, Акермана, відтворив Карпатські гори, Дніпро, Чорне море, широкі степи України».

Твори Нечуя-Левицького перекладалися

польською, чеською, німецькою та іншими мовами. На жаль, в Угорщині

знайомі лише з одним-однісіньким твором письменника - повістю «Микола Джеря» (переклад угорською - Egressi Gyorgy, Kótyuk István. Kiadó Europa-Kárpáti, 1976)

Нечуй-Левицький вірив у світле майбутнє так любою йому України. Вустами героя романа «Хмари» письменник проголошував:

„Знання й просвітність - це одні й єдині золоті ключі, котрими ми одчинимо світлий рай для нашого краю, рай, повний зелених садків, повний збитків усякого добра, повний щастя й радощів, де не буде ні старця, ні бідноти, де всім буде добре, скрізь буде мирнота й спокій, і не буде людей зависних, не буде ніякісінького ворогування, бо настане золотий час рівності, знання й просвітності».

Дай Боже, щоб так і сталося!

Т.ЯВОРСЬКИЙ-ЛУК'ЯНЮК

КАЛЕНДАР ДАТ І ПОДІЙ

18. 1869 р. - народився **СІЧЕНЬ** український художник Іван Труш. Проживав у Львові, де згодом створено музей Івана Труша. У листопаді 1997 року у Львові встановлено пам'ятник Івану Трушеві.

20. 1897 р. - народився український письменник Євген Маланок.

21. 1803 р. - помер Кирило Розумовський - останній український гетьман.

21. 1823 р. - народився угорський поет, драматург Мадач Імре, автор поеми «Трагедія людини», що перекладена й на українську мову.

21. 1990 р. - «живий ланцюг» за Україну від Львова до Києва.

22. 1918 р. - Центральна Рада Четвертим Універсалом проголосила Українську Народну Республіку. 22 січня - День Соборності України.

23. 1883 р. - народився Микола Донець - відомий український співак.

24. 1887 р. - народився Шарлемань Микола Васильович - літературознавець, автор 20-ти праць, в яких досліджував твір «Слово о полку Ігоревім».

27. 1756 р. - народився всесвітньо відомий композитор Вольфганг Амадей Моцарт.

29. 1865 р. - народився Кульженко

Василь Стефанович - викладач Київського художнього інституту, засновник школи друкарської справи у Києві.

29. 1918 р. - День пам'яті Крутів. Біля між київськими студентами і більшовиками, в якому загинуло понад 300 українських юнаків. У 1995 році у м. Дрогобич видача фірма «Відродження» видала книгу «Герої Крут. Лицарський подвиг юних українців 29 січня 1918 року».

29. 1861 р. - народився французький письменник Ромен Роллан.

31. 1896 р. - помер скульптор Михайло Микешин. Автор пам'ятника Богдану Хмельницькому у Києві.

Продовження.
Початок у № 5, 1999

ГРИГОРІЙ КОСИНКА. "ФАВСТ"

Продовження
у наступному номері!

... А все-таки, парнишка, за какие грехи тебя в нашу камеру пригнали, а?

Конюшина не поспішав відповідати, він звів стомлені очі на згорбленого Кленцова, на всіх і несподівано запитав офіцера з ноткою злоби:

— Хіба тобі не однаково!

З кутка, недалеко вікна, пролунав хриплій бас:

— Правильно. Молодець, Фавст. Так і треба одказувати... Він же тебе не питає, чого ти погоди згубив! — визирівся до Кленцова той-таки хриплій голос з кутка.

Кленцов в'дливо огризнувся, але його ніхто не підтримав. Правда, усім до вподоби було нове прізвище, що його дав Конюшині Кленцов: «Фавст». То нічого, що сам Конюшина не розумів, до чого воно — прізвище таке. Про великого Гете він теж уперше чув у камері.

Фавст з Поділля не знав ще, чи сміються тут з його махлаватості і вбогості, чи такі підтримують проти Кленцова, — тоді ще раз обвів усіх своїми великими сірими очима — побачив глузливу посмішку на вустах Кленцова, але все-таки вирішив чомусь, що такі підтримують його, Фавста з Поділля.

Урочисто витяг з кишені засмальцьованого кисета, поклав його на білі, латками викриті штани, добродушно засміявся.

— Курить, хай дома не журяться, — сказав він. — Добре тут у вас, а я... Так добре, що й сказати не можу: тепло, затишно, а головне — люди є... Там, де був я...

І він раптом замовк.

— Довіку б гадам таке добро! — вихопився з кутка той-таки голос, що підтримав Конюшину проти Кленцова. Фавст здивовано підвів очі: чи не сказав він якоїсь дурниці! Здається, що — ні, але краще йому не цвенькати, бо тюрма — сам знає — не любить дуже балакучих... Тоді, здається, з характерною і притаманною лише селянам дипломатією почав був виправдовуватися:

— Ая. У вас, кажу, тому добре, що — тепло, нари є...

— ...С-сш. Як він мені болить. Проклятий, як він мені болить. Пся крив, пся мать, занімії.

По камері бігав у валянках невідомий

Фавстові чоловік, з походження і вимови, видно було, поляк, і все ляв свої зуби, спльовуючи раз у раз ріденьку слину з рота.

Коли пан Яцьківський — так звали його — зупинився навпроти Фавста й попросив скрутити йому цигарку, то Фавст щиро почав йому ряяти:

— А я, зуби! Знаю. Це якби самогон — первак, а тоді намочити махорки з папороттю й закласти на той пеньок — повірте, одразу заніміє. Я знаю.

Яцьківський образився:

— Цо! Заніміє! Ти краще, хлопе, порай це своєму батькові, розумієш! Маєш його? Заніміє.

Але Конюшина не бачив, здавалося, нічого образливого: порада була як порада. Йому навіть зробилося трохи смішно, що такий плюгавий панок у валянках, а дивні — настобурчився, розсердився і гасєє по камері з кутка в кутко.

Знизавши плечима, Конюшина мимоволі задивився на цього гоноровитого пана.

А треба знати, що пан Яцьківський був із своїм гонором за втіху для цілої камери: конфедератка, австрійська шинеля з

білими орлами, бундючні вуса, а вже гонору того, то тільки в'дливий Кленцов міг його збити, жартуючи:

— У пана Яцьківського, — казав він серйозно, — воша теж дурно не лізе. Чому, поспитаєте! Вона завжди шукає історичні межі, що їх позбулися поляки...

Яцьківський, зрозуміла річ, люто лаявся на такі слова, але хіба можна зупинити Кленцова!

— ...пан Яцьківський, — не звертаючи на лайку, говорив Кленцов, — найбільше туржить і журиться за блискучим минулим Степана Баторія... А щодо вошей, то я на власні вуха чув, як він запитав одну блондинку: з якого воеводства, пані! З Бельведеру!..

Це, повторюю, було між іншим, побутова дрібничка, не варта серйозної уваги, бо сварилися ми день у день разів п'ять-шість, коли говорили на такі гострі теми. Я занотовую цю дрібничку тому, щоб колись намалювати образ Кленцова як носія великодержавного шовінізму.

Пізніше, коли Фавст спав поруч мене, йому на світанку, — розповідав, — снилися сяди у білому цвіту і зелене Поділля...

— Весна, — казав, — часто сниться мені.

Ми тлумачили ті сни його так, що швидко Фавстові ходити за плугом, швидко йому боронити поле, бо коли сниться тобі щось зелене, то річ ясна — жити будеш. І село, казав, снилося: тліло в диму, наміркою білою з вишневого цвіту вкривалося, а коли додивлятися до тієї намітки, то пахла йому рілля, заполона на пар; вона пахла, здавалося, торішнім гноєм, і птиця у високому небі кричала.

— Такий сон, — говорив мені Фавст, — що він має визначати!.. Я пам'ятаю, не відповідав тоді Фавстові, бо з цікавістю прислухався до розмови Маламета з паном Яцьківським:

— У тебе болит зуб, — говорив Маламет. — Я нічево, не протестую... Пусть, у каждого своя болезнь. Но когда в меня острый колит, когда с меня кровь капает, когда... и ты ругаешь. Я, как я должен!..

— Кумедія, їй-богу, — щиро, по-селянському сказав мені Фавст. — Мені такий сон миленький наснився, а вони — за парашу гризуться...

КАЛЕНДАР ДАТ І ПОДІЙ

ЛЮТИЯ

2. 1054 р. — помер епископ

Великого князя Володимира, Ярослав Мудрий, діяч Київської Русі, Великий Київський князь (1019-1054). За його князювання Київська Русь стала могутньою державою Європи. Володів Ярослав Мудрий п'ятьма мовами. Донька Ярослава Мудрого Анастасія була дружиною угорського короля Андраша. Саркофаг з останками Ярослава Мудрого знаходиться у Софіївському Соборі у Києві.

2. 1845 р. — народився український вчений фізик Іван Пулюй.

7. 1847 р. — народився Русов Олександр Олександрович — український громадський діяч, етнограф. Автор праць про Миколу Лисенка.

9. 1648 р. — Богдана Хмельницького було вибрано гетьманом.

9. 1918 р. — підписано берестейський

договір, за яким Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина і Болгарія визнали Україну незалежною державою.

12. 1818 р. — народився В.Штейнберг, український художник, друг Шевченка.

14. 1956 р. — розпочався XX з'їзд КПРС, який розвінчав культ Сталіна.

15. 1866 р. — народився український історик Житецький гнат Павлович. Був членом Наукового Товариства ім. Тараса Шевченка (НТШ), заснував всенародну бібліотеку України при ВУАН.

16. 1813 р. — народився С.Гулак-Артемівський — український композитор. Автор першої української опери "Запорожець за Дунаєм".

18. 1856 р. — народилася Софія Русова — українська культурно-освітня діячка.

19. 1816 р. — народився російський мореплавець і географ, олександр Бутаков, котрий багато зробив для полегшення долі Т.Шевченка на Уралі.

19. 1851 р. — народився український історик Яків Шульгин, учень В.Антоновича та М.Драгоманова. Молодший син Шульгина, Володимир, приїхав на острів захисту незалежності України найдорожче — свос життя. Загинув у бою під Крутами.

22. 1839 р. — народився Берштан Вільям Людвикович — педагог, археолог. В 1861 році у Петербурзі брав участь в організації папакрид по Шевченку. У 1883-84 роках упорядковував твори Кобзаря.

22. 1894 р. — народилася славетна українська артистка Марія Заньковецька.

25. 1871 р. — у Звягелі (тепер Новоград-Волинський) народилася всесвітньо-відома українська поетеса Леся Українка (Лариса Петрівна Косач).

28. 1881 р. — народився український архітектор Павло Альошин.

25. 1876 р. — народився польський поет Северин Гошишський, автор численних творів про Україну.

ФРАНКФУРТСЬКА КНИЖКОВА ВИСТАВКА — В БУДАПЕШТІ

Державна бібліотека іноземних мов (ДБІМ), яка забезпечила представництво 13 національних меншин Угорщини на цьогорічній Франкфуртській книжковій ярмарці, 8-го грудня провела конференцію національностей для керівників самоврядування та зацікавлених співробітників. На честь конференції у виставковій залі було реконструйовано франкфуртську експозицію меншин.

Ми зустрілися з Жужанною Лукач, завідувачкою відділом національностей та документації ДБІМ — привабливою і доброзичливою особистістю, фахівцем високої кваліфікації. Вона вже тривалий час нерозривно зв'язана з культурним життям вітчизняних меншин.

З 1978 року основним завданням нашої бібліотеки, що функціонує як координаційний центр, є турбота про спецбібліотеки національностей — каже завідувачка відділу. Інформаційне координування є одним із головних складових нашої роботи. Це зумовлено не лише всезростаючим комп'ютерним потоком даних, але й необхідністю кожній з 13 меншин знати про діяльність іншої меншини, з тим, щоб ефективніше розпоряджатися національними цінностями і дбати про свою мовну культуру. На організовуваних з 1995 року у Центрі Конгресів книжкових фестивалів ми експонуємо найновішу друковану продукцію меншин, починаючи з творів художньої літератури і завершуючи навчальними посібниками, інформацією про функціонування організацій.

Як відомо, у цьому році Угорщина

спадщини до почесної презентації підключилося і п'ять угорських бібліотек: Державна бібліотека ім. Сечені, як наша національна бібліотека, Державна технічна бібліотека, Бібліотека Угорської Академії Наук, Угорська електронна бібліотека і ДБІМ. Таким чином і ми мали можливість потрапити у Франкфурт, отримали безкоштовне місце на території виставки. Наша експозиція була розташована не в тій головній споруді, яку залюбки фотографували. Книжкову продукцію угорських меншин ми експонували в іншому павільоні, який по рангу нічим не поступався головному.

Добір виставкового матеріалу здійснювався у погодженні з керівниками відповідних меншин. Український стенд відкривався портретом поетеси, перекладачки Єви Гріґаші, яка була однією з перших, хто з оригіналу перекладав на угорську твори української літератури і хто й нині працює в інтересах українсько-угорської літератури. У вітрині вишикувались перекладні книги письменниці, антології, що створювались з її участю, публікації про її творчу працю. На виставку

з вибраними поезіями Лесі Українки, підручник з граматики д-р Дьорднєй Піхлер та інші видання Товариства.

Українська частина експозиції з її матеріалами по праву викликала у закордонній публіки справжнє захоплення: ніщо не засвідчує краще емігрантського "ходіння на прощу" і успіху, ніж те, що було швидко розібрано всі, до одного, примірники українсько-угорського часопису "Громада" Товариства української культури в Угорщині.

Вважаю важливим нагадати, — сказала на завершенні Жужа Лукач, — що ми представили також бібліотечну базу CD-ROM, яку формували протягом тривалого часу. І там, у Франкфурті, на стенді ми змогли продемонструвати на комп'ютері той матеріал з 37 тисяч назв, який, за нашими спостереженнями, немає аналогу в центральній-східній Європі. У цій базі даних про діяльність, справи українців, що мешкають тут, розповідають тисячі назв.

Виставку можна оглянути до початку 2000-ого року в час роботи бібліотеки, з 10-ої до 20-ої, а також по суботам — до 17-ої години.

Адреса Державної бібліотеки іноземних мов: 5-ий район, вул. Молнар 11. Номер телефона: 118-3688.

була почесною гостею на Франкфуртській книжковій ярмарці. Під патронатом Міністерства культурної

потрапили також випущені Товариством української культури в Угорщині гарно оформлена двомовна книга "Сім струн"

УГОРСЬКИЙ ВОГОНЬ В ОДЕЖІ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА, або Український піонер Угорського будинку перекладачів

“Якби я був перекладачем, охоче приходив би сюди працювати...” — такий запис зробив Президент Угорщини Арпад Гьонц у Книзі відгуків, відвідавши торік цю затишну будівлю на березі Балатона, що захвалася за віттям кремезних дерев.

Угорський будинок перекладачів (УБП),

відкритий у січні 1998 року в м.Балатонфюред, завоював симпатію не лише президента. Він здобув добру репутацію і в колі вітчизняних та зарубіжних митців слова. П'ять жилих кімнат, оснащених комп'ютерною технікою, бібліотека з необхідною для роботи художньою, довідково-словниковою літературою, спільна просторна вітальня і кухня, підсобні приміщення — такою є Вілла Ліптака, яку заповів угорський письменник для послідовників — творців красного письменства. За два роки існування УБП його привітністю, сприятливими умовами для творчої роботи скористалася майже сотня перекладачів, здебільшого зарубіжних. Першим з українців, який плідно попрацював у Балатонфюреді, став відомий поет і перекладач, член Спілок письменників України і Угорщини, мешканець Ужгорода Юрій Шкробинець.

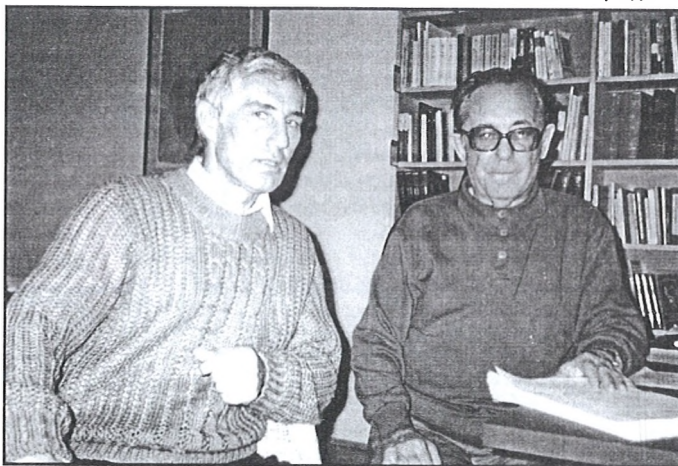
Вже понад півстоліття літератор з міста над Ужем сіє й жне на многотрудній ниві перекладацтва. Першою роботою Ю.Шкробинця, що привернула увагу читачів, була перекладена на українську й опублікована 21 березня 1948 року знаменита “Національна пісня” Шандора Петефі. Відтоді, завдяки його майстерній інтерпретації, блискучої української форми і неповторного звучання набрало кілька сотень віршованих творів угорських поетів.

Дана Богом духовна енергія, виплекані батьками працелюбність і кмітливість, набуті наполегливими стараннями в Будапешті знання угорської мови, уподібнена до класичного словосучка самовимогливості Бориса Тена, творчо переосмислені уроки метра українського перекладу Миколи Лукаша, поєднані з даром природної інтуїції, сформувавши в ньому своєрідне перекладацьке “я”, філігранні техніку і стиль — цільну самобутню систему перекладацтва.

Ю.Шкробинець є перекладачем широкого діапазону. Та природною його стихією є переклад угорської поезії, в хвили якої він залюбки пірнає щирим угорцем і,

невимушено, грайливо полишаючи улюблену глибину, здіймається над нею, ширяючи у синяві неба вільнолюбним українським птахом. Тільки той, хто однаково добре почувається в українській і угорській мовній стихії, може оцінити роботу мислі і стан почувань перекладача, уявляє, який складний мовнозмістовний пошуковий процес мав здійснитися, щоб хвилями душі пробитися до берега сприйняти читача. При цьому слід досконало знати і враховувати, як, наскільки майстерно з угорської перекладали Павло Грабовський, Василь Щурат, Микола Лукаш, Леонід Первомайський, Семен Панько і ще з десятком митців українського “перелицьовання” творів угорської літератури.

Прочитайте виконаний Ю. Шкробинцем переклад поем “Апостол” (1968), “Витязь Янош” (1972) Шандора Петефі чи балад з поеми “Толді” (1997) Яноша Арана або ж, скажімо, антологію поезії XVII-XX століть “Угорська арфа” (1971) — і відчуйте, яка емоційно і змістовно насичена енергія передається вам від палахкотливого угорського поетичного вогню, одягненого в чисту одужу українського слова. За понад півстоліття перекладацтва Юрій Шкробинець увів у кровообіг української культури десятки імен і сотні творів угорської поезії. Але ж здійснені й українські переклади романів і повістей Жігмонда Моуріца, Ференца Карінті, Дюлі Ійєша, Кароя Бігарі та інших угорських прозаїків. А ще й переклади збірок угорських казок, прислів'їв та прика-

зок. Всі, включно з неопублікованими творами, переклади Ю. Шкробинця склали б кілька товстеньких томів.

Творчий доробок угорського митця слова свіжим потічком вливається у глибокий океан української духовної скарбниці. “Передача чужоземної поезії різних віків і народів рідною мовою, — писав Іван Франко, — збагачує душу цілої нації, присвоює такі форми і вирази почуття, яких вона не мала досі, будуючи золотий міст зрозуміння і сплочування між ними і далекими людьми, давнім поколінням”. Оцінкою невтомної праці Ю. Шкробинця стало присвоєння йому премії ім. М. Рильського

за переклади угорської і сучасної поезії (1993) та угорської міжнародної премії ім. Габора Бетлена (1990) за вагомий внесок у співробітництво і взаєморозуміння між народами Угорщини та Центральної Європи.

Та маєстро перекладу йде далі, освоєю нові простори пізнання угорської літератури, щоб відкрити їх і для українського читача. Ю.Шкробинець, перебуваючи 18 жовтня — 18 листопада в УБП як його стипендіат, завершив роботу над збіркою поезії “Автопортрет” відомого угорського поета, письменника і естета Мілана Фюшта (1888 — 1967), “останнього зубра великого покоління “західників” (Деже Костолані). Лауреат угорської премії ім.Кошута (1948) Мілан Фюшт — автор не лише багатьох поетичних творів, але й роману “Історія моєї дружини”, перекладеного на багато мов. “У кожному своєму почуванні Мілан Фюшт шукає абсолют: він належить до тих рідкісних поетів, натхнення яким дають космічні сили” — писав авторитетний угорський літератор Фрідьєш Костолані. “Мене привабила в поезії Фюшта їх новизна, виражене в них оригінальне розуміння світу, гуманістичне спрямування, потяг до краси — сказав під час роботи в УБП Ю.Шкробинець. — Приваблюю є і особа автора, який, вийшовши з низів, шляхом самовдосконалення сягнув вершин естетики, став в Угорщині піонером вільного вірша”.

Перші поезії Мілана Фюшта перекладені Ю.Шкробинцем ще у 1996 році в Ужгороді. Робота над збіркою поета тривала з перервами майже чотири роки і увінчалася повністю підготовленим до друку рукописом у Балатонфюреді. Рукопис містить 76 перекладених творів, загалом 2300 поетичних рядків. Тепер справа за тим, щоб відшукати видавця й пустити у широкий світ новонароджену українську книгу.

УБП чекає на чергового літературного волонтира з України. Відкривши першу сторінку 11-томного “Словника української мови”, привезеного сюди стараннями Ю.Шкробинця й залишеного наступникам, прибулець прочитає слова: “Доброї дороги, щастя-долі всім, аби дорога ця не заросла терням”. А в подарованому ужгородцем “Орфографічному словнику української мови” знайде таке побажання: “Дай, Боже, нових і нових користувачів словника, нових перекладів і мостів дружби між Україною і Угорщиною. Балатонфюред, 18 листопада 1999 року. Юрій Шкробинець”. Новонароджений україномовний Мілан Фюшт рушив у путь. На черзі — хто!

Степан ВАШ, Балатонфюред

На фото: автор публікації та Ю.Шкробинець в УБП.

СВЯТ-ВЕЧІР, ВІЛІЯ, БАГАТА КУТЯ

В уяві постає старе українське село, в якому наше коріння; село, оспіване з великою любов'ю нашими геніями — Шевченком, Франком, Нечуєм-Левицьким.

Зима. Село потонуло в білосніжному покрові. Мороз розмалював вікна сріб-

зміст: зерно ситне означає силу, здоров'я, мак — багатство, добробут, горіх — дружбу і любов у родині.

Особливої уваги заслуговує обряд "нести кутю на покуття". Найменший хлопчик в родині — "невинна душа" —

надівши нові вовняні рукавички, бере

горщик з кутею і, несучи його, декламує: "несу кутю на покуття, на зелене сіно, щоб курчата (або бджоли) сіли". На покутті робили кубельце з сіна, в нього й ставили горщик з кутею, прикривши хлібом з дрібкою солі. На покутті також ставили солом'яного дідуха — останній сніг жита чи пшениці з нового врожаю. Навесні цей сніг обжинали й висівали в полі у вигляді хреста — вірили, що він збереже врожай від негоди.

На стіл розкладають сіно — на знак того, що Ісус народився в ясла у сїні, — й накривають святковою скатертиною. У центрі стола ставлять тарілку зі свічкою — для поминання померлих.

Як тільки на небі з'являється перша зоря, родина урочисто сідає до столу. Наші предки вважали, що на трапезу Свят-вечора збирають-

ся всі душі померлих, тому про них теж дбали: і місце є їм за столом, і тарілка, в яку кладуть по ложці всіх страв. Але, власне, це не просто вечеря, а урочиста трапеза, тому їсти не поспішають, аж поки не виконані відповідні обряди. Проказують молитву за померлі душі, потім — "за себе". Після молитви господар урочисто запрошує всі мертві душі на святу вечерю: "Я їх стільки запрошую, скільки зернин у солодкій куті Божій". Родина починає повагом вечеряти. Починають і закінчують вечерю кутею, а запивають узваром, бо ж піст. Згодом діти відносять вечерю своїм хрещеним, а ті — також дають свою вечерю. На Гуцульщині й Покутті заможніші газди несуть вечерю бідним. По вечері починаються ворожіння, заклинання, забави.

КОЛАДУВАННЯ

Звичай коладувати — співати гуртом поетичні музичні твори духовного змісту

— існує і в Україні, і в Угорщині. Щодо змісту, то колядки відзначаються великою різноманітністю мотивів. Умовно можна визначити шість окремих груп, а саме: колядки з хліборобськими, мисливськими, військовими, казково-фантастичними, весільними та біблійно-релігійними мотивами. В останній час в Україні найбільш поширеними є релігійні колядки. Вони охоплюють своїм змістом євангельські оповідання про життя, муки, смерть і воскресіння Христа, про Матір Божу.

*"Той на різці, на Йордани
Прегиста Діва Христа хутала,
Як короля, втовивала,
У зірниці колисала,
У зірниці колисала -
У місяці заховала".*

Колядки біблійно-релігійного змісту, зазвичай, співають господареві, господині, старшим людям. Якщо в господаря є дочка на виданні, то колядують для неї, оспівуючи її красу, яку порівнюють з красою царівни або королівни:

*Ой рясна, красна в лузі калина
Я ще красніша Петрова дочка:
По двору ходить, як місяць сходить,
В сінехці прийшла, як зоря зійшла,
В хату прийшла, пани стрігають,
Пани стрігають, шапки здіймають.
Шапки здіймають, її питають:
"Чи ти царівна, чи королівна?
То ж не царівна, не королівна
То дівчина, Петрова дочка.
Ми її повиваємо
Святим Різдвом поздоровляємо
З отцем, із немькю, і до всім родом.*

Подібних колядок, одна гарніша за іншу, — велика кількість. Народна колядкова поезія має глибоку традицію,

лястими візерунками. Казкові дерева — всі у снігу та в інєї, немов кришталеві, сяють під променями сонця. Здається, що село ще спить, така кругом тиша. Але погляньте: над хатами в'ється дим — ознака життя. В хаті — кипить робота. А ще й яка! Адже сьогодні — Святий вечір зі всіма його таїнствами і чарами, якого з нетерпінням, особливим хвилюванням чекають усі — і малі, і дорослі. Жодне із свят не має такої кількості магичних дій, обрядів як різдвяне.

І першою магичною дією було колись добування нового вогню — до цього дійства господиня готувалася ще за 12 днів до свята. Ось вона бере з покуття крем'я та крисало, що лежали під образами 12 днів, і викрешує "новий вогонь". Цим вогнем розпалює в печі 12 полін, що теж готувала, сушила впродовж останніх 12 днів. Тепер можна готувати 12 свят-вечірніх страв. Найголовніша, звичайно, — кутя чи "багата кутя", саме так називали тому, бо, крім неї, готували ще 11 пісних страв. Ця ритуальна страва має такі складники: зерно пшениці, мак, горіхи, мед. У них вкладено символічний

Зимове село. Мал. Леоніда Хведчука

міцне коріння в історії і побуті. Завдяки нашим предкам вони дійшли до нас і маємо можливість прилучитися до їх невичерпного джерела, особливо на Різдвяні свята, коли колядки звучать невідомо і особливо піднесено.

Людмила СПЮЗКО

ЮРИЙ КРАВЧЕНКО

Розмовляємо про собак, котів. Про Юриного велетенського, білосніжного гірського вівчарського собаку, який взимку залюбки грається з хазяїном "у сніжки", влітку ж, коли тепло, обливається водою; про хатнього прирученого сибірського kota Мартона (або Морці) і про ще з дитячої пори самку-кішку, котра настільки подружилася з колишнім хлопчиком-розбишакою, що подряпала матір, коли вона за якусь витівку відшмагала Юру.

Потім мова заходить про люльку. Бо, хто хоч раз бачив зовні добродушного Юру з невідлучною люлькою, то запам'ятає його як "людину з люлькою".

— Люлька — найвірніший мій друг, — каже. — Але куріння люльки — непроста справа.

Адже є спосіб, як слід правильно курити, щоб і приємність була з того і щоб не завдавати собі шкоди. Догляд за люлькою: прочищення, провітрювання — одне з приємних занять курців — теж має свої "секрети", що потім проявляється у запаху, коли її власник знову запалить. Юра виготовив для своїх 27 люльок спеціальну шкатулку. Всі вони вишикувалися у ній, як солдати.

Але що це у порівнянні зі спадщиною звияти, чим може гордитися ця людина з люлькою, від якої проміниться мир і спокій! Адже стільки про це співав він — нащадок славнозвісних запорожських козаків!

— Мене завжди цікавила минувшина. Вже з дитячих років я розпитував, що і як відбувалося колись. Але в Україні, на жаль, радянська система обрізала нам минуле. Мої діди загинули в часи голодомору та в тюрмах. Але одна з бабусь витримала випробування. Не випадково була вона кровною донською козачкою.

А що: донські козаки — хіба не

росіяни! — уточнюю.

— Хтось хотів, щоб так вважали, — посміхається Юра. Він сам бував у козацькому Сальському районі, що в Росії, але там усі розмовляють чистісінською українською мовою. Родичі теж живуть у тих краях, всі вони — предки легендарних бійців — і нині своїми могутніми поставами уособлюють колишню силу і відвагу.

— Моя прабабка-козачка жила сто років, та й бабусі за вісімдесят, не зламала її доля. Надіюсь, що й вона доживе до ста років.

Затягнувся раз-другий з люльки, немов ця німа, дружня підтримка додавала вогню до споминів.

— Історичну роль українського козацтва не можна замовчати, — каже, задумавшись, — хоч їх представляли як опереткові фігури. Колишніх витязів зображували пикатими старими людьми з животами. Радянська система боялася козацької самосвідомості, але ми не забули про своє походження.

Як би там не було, кінець-кінцем, Юра, в крові-плоті якого — славне минуле, опинився тут, в Угорщині і, як і багато його співвітчизників, розпочав нове життя.

— Вдома я вивчав техніку зв'язку. Тут хотів продовжити навчання, але не знав мови. Якось треба було жити і я пішов працювати на м'ясокомбінат

копильником.

Тяжко працювалося. І не лише, щоб дістати кусень хліба. А й для того, щоб засвідчити своє українство. Бо доти його вважали за росіянина. Але вже там, на м'ясокомбінаті, вдалося довести, що є різниця між українцем і росіянином. Згодом, коли хтось у Комаромі називав його росіянином, вже самі місцеві протестували: "Не росіянин він, а українець!".

Українську честь відстоював і в часи роботи барменом, коли працював у системі обслуговування. Так, як і тоді, коли з усміхом замість "кейкфронкош" пропонував "кейкфоркош" (примітка перекладача: тут — гра слів: "кейкфронкош" — назва вина, "кейкфоркош" — "голубий вовк"), так і пізніше, коли над власним рестораном повісив жовто-блакитний прапор. Всі знали у місті, що його ресторан — найкращий у Комаромі й приходили туди не лише, щоб випити-поїсти, але й для дружнього спілкування із завжди тверезою "людиною з люлькою", яку вже називали не інакше, як "Дюріко".

Познайомився з одним угорським офіцером, став заходити до нього додому, тим більше, що й гарна дівчина в хаті була.

— Доти ми придивлялись один до одного, поки не попарувалися.

Нині вже гордиться своїми двома доньками. Одна — власна, інша — прийомна. Але однаково любі обидва. Настільки, що, коли в розмові запитала, жартуючи: “Хто ж ти, власне, є насправді!” — відповів:

— Насамперед, батьком сім'ї.

І, звичайно, він — щаслива людина, біля якого то в задушевному сімейному колі крутиться-в'ється Мартон-Морці, то на перегонки по свіжому снігу підбиває схожий на білого ведмедя собака — білосніжний гірський пастух.

Дюрі, котрий колись був барменом-офіціантом, нині — поважний бізнесмен: експортує відомі пейчські рукавиці. На нове місце перебазувався зі входу в ресторан і український прапор. Але й цьому є своя передісторія.

— Одного разу в Комаром приїздив Ткач, український посол, від нього взяв, що у столиці створено Товариство української культури. Він познайомив мене з Ярославом, головою товариства...

Швидко, одна за одною, відбуваються події, як у казці. Юра найжджає в Будапешт і, глянь, він уже — в керівництві Товариства. І настане день, коли отримає

команду і хлопці ганяли м'яча в жовто-блакитній формі. Тут небагато українців, близько п'ятдесяти. Слід було отримати 100 голосів. Молився, щоб так сталося. Коли ми пішли в мерію дізнатися про результати голосування, і нам повідомили, що отримали 3700 голосів — так я майже не знепритомнів. Кажу, як у казці. Приходить преса, виступи по телебаченню і радіо, відомі ансамблі. Великою подією було,

тільки про це й говорило. Де тільки не з'являвся, всюди питали: “Ну, як там було із Санді?”

Але прийшла черга і на інші, справжні українські заходи. Пам'ятним був вечір, присвячений Тарасу Шевченку, згодом виступив камерний оркестр з Івано-Франківська. Це був перший випадок, коли комаромці познайомилися з українськими музикантами. Але й місто не ударило лицем у болото, члени оркестру на прощання говорили: всюди було добре, де ми виступали, але в Комаромі було найкраще.

Потім були “Дні Комарома”, коли разом святкували два Комарома! На столі були українські страви, публіку розважала українська естрадна музика.

А що може принести майбутнє?

Хотілось би створити угорсько-українське товариство. З науковою і культурною програмою. За межами столиці це було б уперше.

Знову потягує з люльки, знову задумується. Відтак зронив сентенцію:

— Історія міняється, культура ж — вічна.

завдання особливої важливості.

— Щоб я створив у Комаромі українське самоврядування. Дуже боявся, що не вдасться. Це ж не те, що колись я зібрав футбольну

коли Санді перед усім білим світом витягла Юру на сцену.

— Вона співала, я лише посміхався, — каже скромно герой вечора. Але ж все місто

*Записала Єва ГРИГАШІ
Переклав Степан ВАШ*

ТРЕТЄ ЗАСІДАННЯ УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКОЇ КОМІСІЇ У СПРАВІ ПОВЕРНЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Проект підготовки публікації щоденника угорця Шандора Феттіха — очевидця подій у Києві в 1942 році — таким є одне з питань, яке обговорено 30 листопада в Будапешті на Третньому засіданні українсько-угорської комісії у справі повернення культурних цінностей, що потрапили під час Другої світової війни та в наступні роки на територію іншої країни.

Співголова Українсько-угорської комісії, Голова Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей Олександр Федорук повідомив, що сторони обговорили хід реалізації Протоколу другого засідання, підписаного 4 жовтня 1997 року, та перспективи українсько-угорських відносин в галузі реституції культурних цінностей. Предметом всебічного обговорення на третьому засіданні, що завершилося 1 грудня, стала науково-пошукова робота архівних документів родинних, особових фондів, громадських, політичних діячів, представників, науки, культури, мистецтва України і Угорщини, а також співробітництво в галузі архівної справи.

УГОРСЬКО-УКРАЇНСЬКА УГОДА ПРО СПІЛЬНУ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНУ СИСТЕМУ

На території Закарпаття здійснюватиметься моніторинг, буде створено сучасну інформаційно-попереджувальну систему з метою оперативного реагування на прояви природних стихій, насамперед повені, на що угорський уряд виділить 100 мільйонів форинтів. Про це 17 листопада в притиському угорському селі Тарпа, що поблизу угорсько-українського кордону, підписали угоду Міністр транспорту, зв'язку і водного господарства Угорщини Калман Катона і Голова Державного комітету у справах водного господарства Віктор Горев. У процедурі підписання взяв участь Посол України в Угорській Республіці Орест Климпуш.

ВІД НАЦІОНАЛЬНОЇ МОЗАІЧНОСТІ — ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ

Нині близько третини угорців живе поза межами історичної батьківщини. Багатоманітність зв'язків між мозаїчними частинками нації, що розрізна в багатьох країнах, обумовлює необхідність правового врегулювання в Угорщині їх взаємовідносин. До такого висновку дійшли учасники Другого засідання Постійнодіючої наради угорців (ПНУ), що відбулося 11-12 листопада в Будапешті.

Учасники засідання — угорські парламентські партії, депутати парламентів і наділені мандатами місцевих органів самоврядування керівники організації закордонних угорців, а також представники угорців Заходу — звернулися до уряду Угорської Республіки з проханням розглянути питання про правове врегулювання в Угорщині статусу закордонних угорців.

Одним з ініціаторів правового врегулювання становища закордонних угорців по відношенню до своєї історичної батьківщини, стала Спілка угорської культури Закарпаття (СУКЗ), керівник якої — Міклошш Ковач, депутат Верховної Ради України.

На засіданні ПНУ в Будапешті відзначалося, що важке становище закарпатських угорців, успадковане з часів Радянського Союзу, торік ускладнилося небувалою повинню. Щоб призупинити зростаючу міграцію, спричинену такими обставинами, угорський уряд прагне допомогти закарпатським угорцям закріпитися на рідній землі. Виняткову підтримку надає він Берегівському вищому навчальному закладу, близько 12 тисяч угорців сприяє в доступі до родючої землі. Загалом же, "наш інтерес полягає в тому, — зазначав у доповіді Політичний держсекретар Міністерства закордонних справ Угорщини Жолт Неймет, — щоб у результаті президентських виборів й надалі зміцнився суверенітет України і Київ підтримував той діалог з євроатлантичними інституціями, який він здійснює уже роками. У цьому, — підкреслив Жолт Неймет, — в Будапешта надамо всю необхідну допомогу". Держсекретар підтвердив уже раніше висловлену позицію Угорщини, згідно з якою до вступу в Європейський Союз вона не братиме жодних зобов'язань, які б обмежували умови взаємовідносин з Україною, розглядаються можливості запровадження після вступу в цей союз "спеціальної візової політики" щодо України.

— Ми зацікавлені у законодавчому врегулюванні статусу закордонних угорців, — сказав після завершення Другого

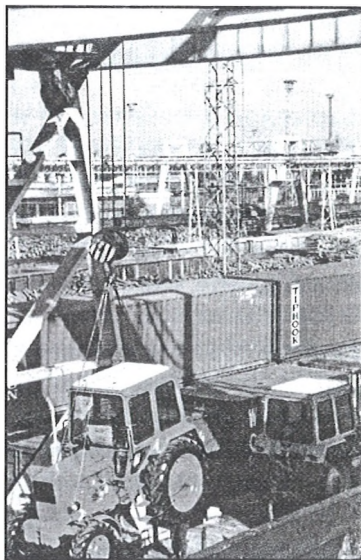
засідання ПНУ Міклошш Ковач. — У зв'язку з майбутнім вступом Угорщини до Європейського Союзу і переміщення шенгенських кордонів аж до меж з Україною створиться ситуація, коли опинимося у відмінному від Угорщини правовому полі. Це може значно послабити наші зв'язки з історичною батьківщиною й загрожує звуженню можливостей подальшого динамічного розвитку добросусідських відносин між Угорщиною і Україною.

Законодавче закріплення статусу закордонного угорця — це одна з форм адаптації до нових умов, що має послужити створенню повноцінних умов для життя угорців на їх рідній землі, там, де вони народилися. До речі, від української діаспори надходять пропозиції про встановлення статусу закордонного угорця — питання, яке варте уваги і Верховної Ради України.

БІЛЯ УГОРСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОРДОНУ ПЛАНУЄТЬСЯ СТВОРИТИ КИТАЙСЬКИЙ ТРАНЗИТНИЙ СКЛАД

Китайці — у Загонській зоні вільного підприємництва, що біля угорсько-українського кордону, а угорці — в китайському м. Харбін планують відкрити базові транзитні склади, звідки замовники зможуть у короткий термін отримати закуплений товар. Такої домовленості досягнуто на угорсько-китайській зустрічі ділових людей, що відбулася неподалік угорсько-українського кордону в м. Ниредьгаза.

Китайські підприємці на згаданих базах передбачають, зокрема, складувати медичні препарати, білизну, шовк, лікувальні вироби з природних матеріалів, напої, електроніку. Вони розраховують, що згадані товари транспортуватимуться в Угорщині по транс-східській магістралі й через Україну — шляхом, який, на їх думку, є найкоротшим і економічнішим, ніж інші.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСПОРТНОГО КОРИДОРУ "ТРИЄСТ-ЛЮБЛЯНА-БУДАПЕШТ-КИЇВ"

Нещодавно в Трієсті представниками чотирьох країн — Італії, Словенії, Угорщини і України — створено секретаріат, завданням якого є пошук джерел фінансування, інвестиції для спорудження П'ятого транспортного коридору "Трієст-Любляна-Будапешт-Київ" — однієї з визначених у 1997 році на Пан'європейській транспортній конференції в Гельсінкі 10-ти найважливіших транспортних артерій континенту. У співробітництві висезгаданих країн важливу роль відіграють спільні угоди по пасажирських і вантажних, а також комбінованих транспортних перевезеннях. Про це йшлося на конференції представництва Торгової Палати Італії в Італії, що проходила в Будапешті.

Конференція розглянула актуальні проблеми і перспективи формування П'ятого транспортного коридору у найближчі роки, зокрема на його угорській ділянці. Угорщина, — відзначалося на форумі ділових людей, — розвитку П'ятого транспортного коридору надає виняткового значення. Нещодавно угорським урядом затверджено програму розвитку швидкісних автотрас на 10 років, якою на оновлення і розширення його мережі виділено 480 мільярдів форинтів. Витрати на спорудження ділянки автотраси М-3 від Полгара до угорсько-українського кордону складуть 307 мільярдів форинтів. Вже розпочалися роботи по будівництву залізничної колії між Словенією і Угорщиною, що відкриє коротший шлях до італійського порту Трієст.

Для країн-учасників проекту П'ятого транспортного коридору дуже важливим є координувана діяльність, планомірне здійснення комплексних будівельних робіт. Особливо гострою, — підкреслювалося на конференції, — є проблема джерел фінансування. Угорська, словенська і українська сторони розраховують у цій справі і на підтримку Фонду ISPA Європейського Союзу, повноправним членом якого є Італія.

НОВООБРАНИЙ ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

Леоніда Кучму знову на п'ять років обрано Президентом України. За новообраного главу української держави під час другого туру голосування (14-го листопада) проголосувало 15 млн. 870 тис. 722 (56,31%), за його опонента — комуніста Петра Симоненка — 10 млн. 665 тис. 420 (37,76%) виборців. Кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата — 939 тис. 246 (3,46%), 2,5% бюлетенів визнано не дійсними. У голосуванні взяло участь 28 млн. 212 тис. 484 виборці — на 4% більше, ніж під час першого туру голосування (1-го жовтня).

На дільницях за кордоном, у т. ч. на дільниці № 60 у Будапешті, за Л. Кучму проголосувало 10 тис. 336 (76,24%), за П. Симоненка — 2384 (17,59%) виборців.

ЛЕОНІД ДАНИЛОВИЧ КУЧМА

Народився 9 серпня 1938 р. у с. Чайкине Новгород-Сіверського району Чернігівської області. Батько, Данило Прокопович, загинув на фронті. Мати, Параска Трохимівна, все життя трудилася в колгоспі, виховала трьох дітей.

У 1960 р. почав працювати інженером у конструкторському бюро "Південне" (м. Дніпропетровськ) — флагмані ракетно-космічної галузі. У 28 років — технічний керівник випробувань на космодромі Байконур. Кандидат технічних наук, професор. У 1989-ому трудовий колектив "Південмашу" обрав його генеральним директором.

У 1991 р. обраний депутатом Верховної Ради України, 1 жовтні 1992 р. призначений Прем'єр-міністром України, на знак незгоди з блокуванням урядових ініціатив у 1993 р. подав у відставку. Очолював Український союз промисловців і підприємців. Одружений. Має дочку й онука.

10 липня 1994 р. обраний Президентом України.

14 листопада ц.р. за результатами повторного голосування обраний на другий п'ятирічний термін Президентом України.

УГОРЩИНА СПРИЯТИМЕ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ЦІЛЕЙ УКРАЇНИ

Позиція речника Міністерства закордонних справ Угорщини
Габора ГОРВАТА з приводу президентських виборів в Україні

Від повторного обрання Леоніда Кучми Президентом України Міністерство закордонних справ Угорщини очікує продовження і збагачення співробітництва в питаннях, що стосуються угорсько-українських двосторонніх відносин і добросусідських зв'язків, а також у важливих для обох країн питаннях євроатлантичної інтеграції і міжнародного співробітництва. Так заявив на брифінгу 17 листопада в Будапешті речник Міністерства закордонних справ Угорщини Габор Горват. Винятково важливим уважаємо і те, — продовжив Габор Горват, — щоб керівництво України і в майбутньому докладало зусиль, спрямованих на поліпшення становища угорців Закарпаття. Повторне обрання Леоніда Кучми главою держави вселяє надію на те, що в

євроатлантичній орієнтованості зовнішньої політики України змін не відбудеться. З точки зору стабільності і безпеки регіону Центральної і Східної Європи незалежність, внутріполітична стабільність, як і суспільний та економічний розвиток України, — підкреслив речник міністерства, — фактор винятково важливий.

Угорщина й угорська політика і на майбутнє важливою метою вважає сприяння здійсненню зовнішньополітичних цілей, реалізовуваних президентом Кучмою, просуванню України до Європи і змістовного розвитку в сформованому з НАТО партнерстві. Цю підтримку з українського боку очікують і вітають, адже президент Кучма і в попередньому

циклі керівництва державою особливу увагу приділяв озаявленню з практикою результативних перетворень в Угорщині, що, — сказав на завершення Габор Горват, — обіцяє нову міцну основу поглибленню наших двосторонніх відносин.

ПЕРЕМОГА ЛЕОНІДА КУЧМИ — ВИБІР ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Переконалива перемога Леоніда Кучми, вища, ніж раніше, активність виборців, сподівання на просування України по шляху реформ — такими є найхарактерніші перші оцінки другого туру виборів Президента України в засобах масової інформації Угорщини.

Підкреслюючи важливість головної події в Україні, наймасовіша в Угорщині газета "Нейпсабадшаг" під рубрикою "Тема дня" 15 листопада на першій сторінці помістила анонс "Переміг Кучма" з портретом новообраного глави української держави. Газета виділяє висновки Президента України про те, що навколо України сформована "стабільна і безпечна зона", впорядковано спірні питання з усіма сусідніми

державами і всередині країни створено основи для просування вперед.

Засоби масової інформації схвально відгукнулися про високу активність виборців не лише в Україні, але й за її межами. Цю особливість другого туру виборів продемонстрував, зокрема, телеканал "РТЛ-клуб", подавши репортаж про голосування в Будапешті з виборчої дільниці № 60, розташованої у приміщенні Посольства України. Те, що українські закони, на відміну від угорських, дають право громадянам, які знаходяться за кордоном, брати участь у виборах, позитивно оцінено у вечірній передачі з участю Прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана, що транслювалася 14 листопада телекомпанією "Дуна-ТВ".

	ЛЕОНІД КУЧМА	ПЕТРО СИМОНЕНКО
Крім	43,97% (433843 голосів)	51,22% (505355 голосів)
Віленська обл.	34,06% (346881)	59,05% (601464)
Волинська обл.	73,73% (443724)	18,92% (110843)
Дніпропетровська обл.	56,36% (1180736)	38,01% (798302)
Донецька обл.	52,98% (1394219)	41,32% (1084781)
Житомирська обл.	48,81% (237547)	43,13% (212474)
Закарпатська обл.	83,82% (407551)	10,13% (73437)
Запорізька обл.	44,83% (473731)	49,69% (523042)
Івано-Франківська обл.	92,30% (859839)	4,48% (41769)
Київська обл.	57,59% (554682)	33,12% (338324)
Кіровоградська обл.	40,33% (235490)	53,11% (310149)
Луганська обл.	40,74% (598522)	53,87% (791408)
Львівська обл.	91,55% (1609092)	5,19% (91175)
Миколаївська обл.	45,90% (300881)	49,16% (322235)
Одеська обл.	53,09% (581688)	40,21% (441608)
Полтавська обл.	35,20% (355382)	57,46% (583249)
Рівненська обл.	74,92% (527111)	17,02% (116648)
Сумська обл.	48,54% (407513)	43,33% (363773)
Тернопільська обл.	92,18% (713025)	4,82% (37308)
Харківська обл.	44,73% (734049)	46,35 (247681)
Херсонська обл.	41,88% (267271)	52,88% (337438)
Хмельницька обл.	50,94% (445143)	41,97% (366795)
Черкаська обл.	40,01% (317598)	52,29% (415120)
Чернівецька обл.	73,21% (275994)	21,43% (110069)
Чернігівська обл.	37,49% (290231)	56,25% (435544)
м. Київ	64,84% (790392)	26,05% (317567)
м. Севастополь	50,17%	43,69%
Дільниці за кордоном	74,24% (10336)	17,59% (2384)
ВСЬОГО:	56,31% (1587072)	37,76% (10665420)

Кружляє швидко білий пух,
Міняє Зайчик свій кожух,
Вдягає Лиска рукавички,
Співають весело сніжечки,
Ведмідь в барлозі вже дрима...
Яка пора, скажіть?

ЗИМА

БІЛА КАЗКА ЗИМИ

Пам'ятаю що казку з дитячих літ, відтоді, як, вибігши в чоботях на вулицю, побачила всю землю білою. Тоді я знала, що на кришталених санях приїде з неба святий Миколай. І буде це в ніч на 19 грудня. Святий Миколай не обминає жодної хати, де є дитина. Чемним дітям він кладе під подушку солодощі, яблука, книжки, олівці, а печемним, щоб нагадати, як треба поводитись, — навіть різку. Я завжди хвилювалася, чекаючи на святого Миколая. Боялася, щоб він про мене не забув. Та допомагала свята молитва. Мої ширі слова долітали до небес, і святий Миколай ніколи не обминав нашої хати.

Дотепер для мене найбільша тасмниця зимових свят — святий вечір. Він наступає 6 січня. Пам'ятаю, як ми, діти, тишилися, чекаючи святої вечері, і рахували одна за одною всі страви, переживаючи, щоб їх було дванадцять, як годиться. Кутя, узвар мусили бути на столі, а ще вареники, горох, квасоля, смажена капуста, риба, гриби, голубці з пшоном, коржі з маком...

У кутку ставився дідух із соломи, а під борусом розстелялося сіно, на якому ми після вечері навіть засинали, слухаючи, як дорослі колядують.

...Тоді я уявляла все, про що розповідали коляди. Вечірню звізду, що сповіщала про народження Христа, тріє царів, які йшли з дарами до маленької дитинки Ісусака, Божого сина, що народився в ясики.

У ту віщу ніч люди прощали один одному всі образи і сварки. Мені забивало дух від того, що вночі приходили в хату мертві душі поспробувати куті. Уявляла, що побачу своїх діду і бабу, яких не пам'ятала, бо вони дуже рано пішли на той світ. Мені склеювались повіки, і я засинала, так і не дочекавшись омріяної зустрічі.

Але я знала, що вони приходили і їм сподобалася наша кутя з медом і горіхами.

На Різдво всі йшли до церкви, а потім — колядували, веселилися. На другий день свята, на Марії, йшли в гості. Всюди звучала коляда, ходили від хати до хати вертепи. Я завше ховалася, коли чорт бігав за нами, щоб нас палякати. Найбільше мені подобався ангел — весь у білому, з паперовими крильми і зі свічкою в руках. Коли я піросла, то теж стала ходити з дитячим вертепом і була за циганку.

Понині люблю ці свята, які звеселяють душу, еднають усіх людей колядою і великою радістю, бо народився Христос, наш Спаситель, бо прийшли «три празники в гості». Ми возрадувались, бо Новий рік принесе нам нові радіщі, нові надії.

Малі посівальнички заходять у хату і з рукавички сіють жито-пшеницю, примовляючи:

Сійся, родися, жито-пшениця, всяка пашниці!
На щастя, на здоров'я, на, Новий рік,
Щоб уродило краще, ніж торік.

МАРІЯ ЛЮДКЕВИЧ.

МОЛИТВА ДО ЯНГОЛА- ХОРОНИТЕЛЯ

Янголику Божий,
Хорошительську мій
Ти все при мені стій:
Рано, ввечір, вдень, уночі
Будь мені до помочі.
Стережи душі і тіла мого
Від усього злого—
До кінця життя мого.

Мій янголе святий,
Небесний друже мій,
Веди мене до Бога,
Бо то моя дорога.
Щодня мене пильнуй,
Від злого все рятуй.
Я хочу свято жити
І Богові служити.

КОЖНЕ СІЛЬЦЕ МАЄ СВОЄ СЛІВЦЕ

Зима! Кожуха нема, щоботи ледащо її їсти нема що.
Сніг у грудні глибокий – урожай високий.
Той в зимі голодус, хто літо гайнує.
Грудень землю грудить, а хату студить.
Січень рік починає, а грудень кінчає.

У грудні сонце на літо, а зима — на мороз повертає.
Застуши грудня дверима, а він тобі вікном улізе.
Грудень холодний та епікний — хліб буде буйний та пишній.
Хоч мороз приїкає, зате комарів немає.

СПІВАНКА ПРО МІСЯЦІ

Ой місяць СІЧЕНЬ кличе мороза,
Морозить лица, щипає носа.
А місяць ЛЮТИЙ вітрами дус,
На водах з льоду мости будус.
БЕРЕЗЕНЬ місяць льоди поломить,
Весняну пісню річка задзвонить.
Квітами КВІТЕНЬ веіх привітає,
Усі садочки порозквітає.
Геі, ТРАВЕНЬ прийде у дні чудові,
Простелить весоди трави шовкові.
А місяць ЧЕРВЕНЬ луги покоєнт,
Червоним соком ягідки зрєєнт.

А місяць ЛИПЕНЬ гарячим літом
Обєнїле липи пахучим цвітом.
А місяць СЕРПЕНЬ серпом задзвонить,
Достиглий колос додолу сκлоєнт.
ВЕРЕСЕНЬ місяць добре газдує,
Овоч смачнєький дітям дарує.
А місяць ЖОВТЕНЬ мряку розєє,
В лісах, в садочках лист пожовтєє.
А ЛИСТОПАД — той жалю не має,
З дерев останнє листя зриває.
А місяць ГРУДЕНЬ на радєсть людям —
Сніжком присиплє замерзлє груднє...

ЗАГАДКИ

На подвір'ї — біло-біло,
Ні стежшочки нема.
Завихрило, засвітило —
Знов до нас прийшла ...
(ЗИМА)

ПРОВАЛИВСЯ...

- От на лижах я спуєтєвє!
Мчав, як тільки мїг!
Та упав і проваливєя
По колїна в снїг...
- А чого ж в снїгу шашчєна
Й очі новїє слїз?
- Проваливєя я по колїна
головою вєнїз!

ред. І.Малковича

ІШОВ МИКОЛАЙ

обр. Ю.Антківа

Ішов Миколоай лужком-берєжком,
Святий Миколоай із повним мїшком.

Приспів:

Від хати до хати біленьким снїжком
Ішов Миколоай із повним мїшком.

Святий Миколоай до діток ходив
Смєхавєя, вітавєя, в дзвіночок дзвонив.

Приспів.

Тяжкий і великий у нього мїшок,
А в ньому дарунки для чємних діток.

Приспів.

Ішов, умєхавєя крїзь темну пїтьму,
А зїроньки з неба свїтили йому.

Приспів.

Сторїнки "Дзвіночка" підготувала
Світлана ЛАЙГУТ.

УКРАЇНЦІ У ШВЕЙЦАРІЇ

Розповідає Оля Тоньєті,
представник української громади Швейцарії.

Якщо взяти зорганізовану українську громаду у нашій країні, то, як сказала, що приблизно половину її складають представники старшого покоління. Це ті люди, які приїхали сюди в кінці Другої світової війни або трохи пізніше, тобто уже кілька десятиліть проживають у Швейцарії. За тією інформацією, яку ми маємо, останнім часом у Швейцарію приїхало близько 500 наших співвітчизників, так званих економічних біженців чи емігрантів, але з них входить до нашого Товариства лише мізерна частина. На жаль, ці люди з різних причин поки-що не беруть активної участі у діяльності нашої організації.

А загалом, у нас є три товариства, які так чи інакше пов'язані з Україною — це Українське товариство Швейцарії, яке охоплює близько 100 осіб, Швейцарсько-українське товариство і Товариство культурних зв'язків з Україною, котре називається "Друзі України у Швейцарії". Я є в цьому товаристві тільки півтора року і хотіла б розповісти саме про цей період.

В моєму Товаристві є переважно українці, причому різних поколінь еміграції. Проте нині у нас відбулася своєрідна зміна поколінь, зараз трохи більше приходять молодих і енергійних людей. Завдяки цьому Товариство почало активніше працювати і те, що ми зробили за останні півтора року — це було в основному надання Україні різних видів допомоги:

і важкохворим, і родинам шахтарів, які загинули у Донбасі навесні минулого року, і відправка транспортів з гуманітарними вантажами. Крім того, наше Товариство організувало передачу книг для бібліотеки у Східній Україні.

Щодо наших найближчих планів, то ми готуємося до організації днів України у Швейцарії. Вони проходять у так званому Європейському домі у Женеві, і

казати, що являє собою українська громада серед інших національних меншин, по-друге, налагодити зв'язки з міжнародними організаціями у Женеві і підтримувати з ними постійний контакт.

Крім того, ми плануємо видавати власний інформаційний бюлетень, він буде називатися "Джерельце".

Яку участь бере молодь у громадському житті українства! На жаль, окремої української молодіжної організації у нас ще немає. Сьогодні це все в процесі творення. Зараз ми почали активно займатися Пластом, тобто хочемо зорганізувати перший пластунський курінь.

Крім того, оскільки до цього часу представники української молоді Швейцарії їздили у табори в сусідні країни, то вже цього року ми хочемо зробити перші самостійні кроки по організації такого табору у Швейцарії. Хочемо також залучити молодь до громадського життя через спеціальні заходи — "Зустрічі для дітей і для молоді". Перші такі зустрічі вже відбулися для дітей молодшого віку. Тепер хочемо також щось зробити для старших: побачимо, який буде відгук на наш запит і на наше звернення через "Джерельце", наш майбутній часопис.

Записав І.Ш.

ми плануємо на цьому святі всесторонньо представити українську громаду, як одну з національних меншин у Швейцарії. До цієї події ми готуємося вже зараз, бо для нас це є досить відповідальною і важливою справою, адже Європейський дім у Женеві — це досить престижна організація. Такий захід дає нагоду, по-перше, по-

БЛАГОРОДНА МІСІЯ УГОРСЬКОЇ ЕКУМЕНІЧНОЇ СЛУЖБИ МИЛОСЕРДЯ В ЗАКАРПАТТІ

До Різдвяних свят і Нового року черговий дар — літературу для угорськокомовних шкіл — надіслано в Закарпаття Угорською екуменічною службою. Посвідчення про це у присутності Аніки Орбан, дружини Прем'єр-міністра Угорщини і Державного секретаря Міністерства національної культурної спадщини Аттіли Варгеді передав Посольству України в Угорській Республіці голова цієї служби Лайош Легел.

Забезпечення нужденних продуктами харчування і засобами гігієни, відбудова і ремонт будинків — такі основні складові цьогогорічної програми допомоги Угорської екуменічної служби милосердя Закарпаттю, яке торік зазнало повеневої катастрофи. Лише на згадані цілі нею було надано допомоги на значну суму — 128 мільйонів форинтів.

Згаданим не обмежується перелік благородних справ угорської допомо-

гової організації: сільським жителям Закарпатської області безкоштовно виділено посівного насіння на 19 млн. форинтів, створено й забезпечено функціонування Берегівського центру соціального захисту населення, на що витрачено 18 млн. форинтів. Як повідомили в Угорській екуменічній службі, нею у 1999 році реалізовано п'ять програм допомоги Закарпаттю загальною сумою 179 мільйонів 500 тисяч форинтів.

“ХАЙ ГОСПОДЬ БОГ УСІХ ВАС БЛАГОСЛОВЛЯЄ”

Пише вам Надія Денисівна Іванишин — українка, яка постійно проживає у м.Бейкешчаба, пенсіонерка.

Будучи 31 жовтня у нашому консульстві в Будапешті, я отримала великий подарунок — Ваш часопис “Громада”, і аж чотири номери. Не можу передати Вам своєї радості з такої нагоди. З нього я довідалася про Ваше, шановні, Товариство, про ту велетенську роботу, яку проводите тут, на угорській землі, для розповсюдження українського слова, нашої співучої мови, культури і історії.

Гортаючи сторінки “Громади”, миттєво переносишся на рідну землю з її чудовими пам’ятниками, архітектурою і забудовами, з її народною творчістю, історією і, найперше, з її такими трудолюбивими і шляхетними людьми — справжньою елітою нації. То ж, щира вдячність і уклін усім Вам, пані і панове, найперше пані Ярославі і пану Василю за такий великий внесок у поширенні всього українського тут, на угорській землі.

Хай Господь Бог усіх Вас благословляє, а Матінка Божа хай всім Вам допоможе у Вашій праці і у Вашому натхненні. Хай Вам усім щастить! Дякуючи Вам за часопис, посилаю коломийку. Прошу віднести до неї без особливої критики, оскільки я не літератор, не філолог, а просто жінка-пенсіонерка.

КОЛОМИЙКА

Ой зійду я на ту гору,
На саму вершину
Та й заграю у трембіту
На всю Україну

На сопілці теж заграю
Лише з полонини.
Хай ся музика
Карпатська
По світу полине.

Розливайся, музиченько,
По горах і плаєм,
По стежках гірських
вузеньких
І зеленим гаєм.

Веселіться, сині гори,
Долини і ріки.
Лиш тепер гуцул є
вільним,
Він вільний навіки!

Зійшла Зірка ясна з неба
На всю Україну,
Провід Божий приніс
радість
Нам на Верховину.

Веселітесь, люди добрі,
Веселіться гори,
Нехай щезне всяке лихо
І всякеє горе!

Слава Україні!
З великою пошаною до всіх
Вас Надія ДЕНИСІВНА
ІВАНИШИН З БЕЙКЕШЧАБИ.

“БОРАТШАГ”: ПЕРЕДРУК З “ГРОМАДИ”

У четвертому номері угорськомовного культурно-громадського часопису “Боратшаг” (15 вересня, 1999 р., Будапешт), що служить для взаємопізнання народів Угорщини, зроблено передрук з “Громади”.

Честі поважного видання удостоїлося інтерв’ю Ярослави Хортяні з поетесою, перекладачкою, журналісткою Євою Гріґаші і озглавлене “Справжня подвійна прив’язаність...” — оригінальної публікації “Громади” (№ 2, 1999 р.) за березень-квітень.

Тут же, як і в нашому часописі, у виконанні Єви Гріґаші подається переклад на угорську “Казки” української поетеси Вікторії Віти. Прикметно, що під передруком інтерв’ю вміщено оновлений у цьому році українсько-угорський логотип “Громади” з гербом України.

До речі, у цьому ж, четвертому, номері часопису “Боратшаг” для гурманів рекомендуються страви української кухні, зокрема “Борщ по-українському”, “Грудинка куряча по-київському”, “Ребра свинні по-львівському”, “Азовське рагу з баранини і кукурудзяним тістом”, “Гомбовці “Наталка Полтавка” з сиром” — усього 13 страв.

Редколегія “Громади” вдячна редакції часопису “Боратшаг” за увагу до нас і до тем, пов’язаних з українством.

„ТВОРИТЬСЯ УКРАЇНЬСЬКА ЄВРОПА”

Під заголовком вище заголовком український тижневик „Наше слово” (№ 46, 14 листопада), що видається Спілкою українців Польщі, опублікував звіт про Європейську конференцію української молоді, що відбулася 23 жовтня у Будапешті. У публікації, зокрема, зазначається, що збільшення числа свідомих українців в Угорщині, Данії, Греції, Чехії, Швейцарії, які пробують у новій батьківщині не лише заробляти на хліб, а й думати про будівництво громадських установ, створює нову ситуацію також на міжнародному рівні.

Однією з країн, де протягом короткого часу збудовано громадські структури, утворено своє пресове видання, радіопрограму, виборено фінанси та забезпечено права українців на законодавчому рівні, є Угорщина. Відносно мала громада змогла добитися визнання не лише на своїй батьківщині, але й поза її межами — пише варшавська газета.

МОННА ЛІЗА ЛИШЕ ПОСМІХАЄТЬСЯ...

У шостій залі ренесансу парижського Лувру, де перед скляною вітриною сотні прибулих з усіх кінців світу відвідувачів з дня на день захоплено споглядають таємничу посмішку чарівної моделі Леонардо да Вінчі, через звичний стоголосий гул пробився вигук маленького хлопчика:

— Дивись, мамо, це зроблено ще в 15-ому столітті, — прозвучало кристально чистою українською мовою.

Всі на хвилю повернулися у той бік: і звернули увагу на смаглявого малюка, що висів, вчепившись, на спині дорослих. Поруч з гурту виділялася ще одна голова з каштановим волоссям і чути було дещо стишений жіночий голос мало кому знайомою тут мовою.

— Ні, сину, в 16-ому столітті...

— Але ж там написано: 1503, — опиралася дитина.

— Саме тому. Хіба не пам’ятаєш! — питає благодушно мама і, немов розмовляючи з дорослим, пояснює порядок обчислення століть, з чому іноді заплутуються навіть студенти.

Маленький легінь сором’язливо зиркає на Джоконду, котру зробив старішою на ціле століття.

Монна Ліза лише посміхалася. Знаходячись в плинні безмовності, що їй: сто років — сюди, сто років — туди! Але у нас, смертних — якщо навіть лише одна крапля української крові обертається у наших венах — теплом зігріваються серця від почуття, що якийсь там український хлопчик, потрапивши у заплутаний кругосвіт переповненого духовними цінностями Лувр, шукає у минутих лабіринтах часу відповідь на нез’ясовані питання, у той час, як чимало його однолітків безтурботно вбивають час, потягуючи кока-колу.

ПАРИЖ, Г. Є.

РЕЦЕПТИ ПАНІ НАТАЛІ

СТРАВИ СВАТ-ВЕЧОРА

Відомо, що на Святий вечір готується 12 пісних страв. Їх набір строго не обумовлений, але неодмінно на столі має бути головна страва — кутя. У Фастівському районі Київської області, наприклад, на різдв'яний вечір готують: кутю, узвар, вареники з капустою, з грибами, з картоплею, з маком, (з яблуками, з вишнями),

пиріжки з квасолею, холодець із риби, вінегрет, капусту тушковану з чорносливом, оселедець з цибулею, юшку з грибами, печеню (картоплю тушковану) з грибами, голубці з пшоном, рибу смажену. Багато хто готує ще млинці з гречаною кашею, капусту kwa шену з медом і олією, кисіль із сухофруктів.

КУТЯ

У давнину кутя готувалася із пшениці, потовченої в ступі. Але в наші часи, коли не в кожного у домі знайдеться ступа і пшениця, кутю готують з крупів, здебільшого пшеничних чи перлових. Головна різдв'яна страва вариться у посудині, яку використовують раз у рік, і тільки для цієї мети.

Крупку перебираємо, промиваємо, заливаємо холодною водою, даємо їй набухнути, відціджуємо, заливаємо киплячою водою, варимо протягом 1,5 години і знімаємо з вогню. Потім додаємо розтертий мак, розмочені родзинки, мелені горіхи, заливаємо узваром і розмішуємо.

На 2 склянки перлових крупів — 4 склянки води, 50 г маку, 50 г родзинок, 50 г мелених горіхів, 1 склянка узвару.

УЗВАР

Сушені фрукти і ягоди перебираємо, добре промиваємо, за-

ливаємо водою і варимо. Основною вимогою при готуванні узвару з сухофруктів є дотримання послідовності закладання їх у каструлю під час варіння. Спочатку треба зварити до готовності сушені груші та яблука, а потім покласти сливи, вишні, родзинки і дати один раз прокипіти. Після цього проварюємо у фруктовому узварі мед, заливаємо ним зварені до м'якості фрукти та ягоди, доводимо до кипіння, ставимо у холодне місце й даємо настоятися протягом 5 — 6 год.

На 1 склянку меду — по 100 г сушених груш, яблук, слив, вишень, 50 г родзинок, 1 л води.

Пиріжки з квасолею

Дріжджі розводимо теплою водою, додаємо цукор, борошно, сіль і все разом добре вимішуємо протягом 5-8 хв. до утворення однорідного, без грудочок, тіста середньої консистенції. Перед закінченням вимішування тіста додаємо олію, накриваємо посудину чистим рушником й ставимо у тепле місце для бродіння. Тісто, що підійшло, потрібно 2-3 рази обім'яти.

Замочену заздалегідь квасоллю варимо до готовності, відціджуємо і пропускаємо крізь м'ясорубку. Додаємо розтертий мак, сіль, цукор, добре вимішуємо.

Готове тісто розділяємо на невеличкі кульки, розкачуємо качалкою і кладемо на його середину підготовлений фарш і зліплюємо пиріжки.

Даємо пиріжкам підійти, змащуємо ледь підсолодженою, теплою водою і випікаємо. Випечені пиріжки теж змащуємо підсолодженою водою.

Для тіста: 30 г дріжджів, 4 скл. борошна, 1,5-2 скл. води, 1 ст. л. цукру, 1/2 ч. л. солі, 50 г олії.

Для начинки: 2 скл. квасолі, 50 г маку, сіль, цукор за смаком.

З КУЛІНАРНОЇ СКРИНЬКИ НАШИХ ЧИТАЧІВ

Свій перелік страв Свят-вечора надіслала нам Надія Іванишин з м. Бейкешчаба. Крім куті, — пише вона, — на Івано-Франківщині подають до різдв'яного столу, зокрема, рибу фаршировану, запечену в духовці, гриби білі мариновані, борщ з грибними вушками, вареники з капустою, вареники з бульбою, голубці з вареною бульбою і грибами.

Пані Надія пропонує окремі рецепти, один із них, сподіваємось, зацікавить читачів "Громади".

БОРЩ З ГРИБНИМИ ВУШКАМИ

Буряк і моркву обчищаємо від шкірки і цілими (якщо буряк великий — перерізаємо навпіл) кладемо в каструлю з холодною водою і варимо 30-40 хв. Опісля зварені буряк і моркву виймаємо, доливаємо в ту ж каструлю ще води, кладемо цибулю, сіль

за смаком, кавову ложку кмину і продовжуємо варити хвилин 20. Під час варіння додаємо потерті на дрібній тертці 1-2 помідори без шкірки, дрібку цукру. Як звариться цибуля — кладемо потерті на крупній тертці буряк і моркву, даємо закипіти і знімаємо піну, щоб

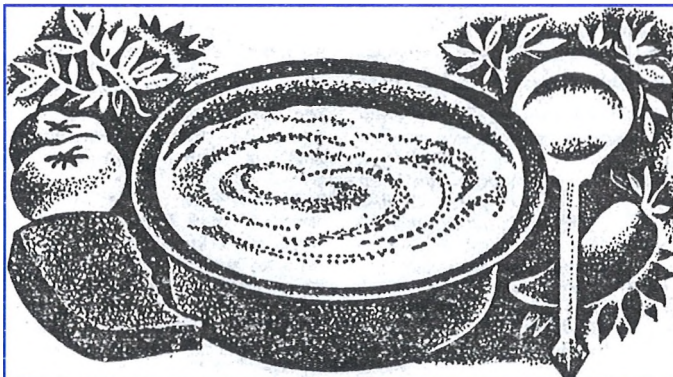
грибних вушок, подрібнену зелень, потім — наливаємо борщ.

ГРИБНІ ВУШКА

Фарш готуємо із сушених білих грибів, які з амоуємо у холодній воді на ніч, вранці промиваємо, трішки проварюємо, опісля проціджуємо, віджимаємо воду і смажимо разом з цибулею на олії. Охолоджені гриби перемелюємо на млинку, додаємо сіль, перець за смаком, розтовчений часник і добре вимішуємо.

ТІСТО ДЛЯ ВУШОК

На 250 г муки — 1 яйце, 100 г молока, трішки води. Вимішуємо тісто, щоб було тугішим, ніж на вареники, тоненько розкачуємо,

борщ був прозорим. За 30 хв. борщ можна подавати до столу. У тарілці кладемо по 1 ст. ложці сметани, 5-6

вирізаємо з нього невеличкою склянкою кружальця, які наповнюємо фаршем і зліплюємо, як російські пельмені.

ГРОМАДА

6 SZÁM (44) 1999,
NOVEMBER-DECEMBER

A MAGYARORSZÁGI
UKRÁN KULTURÁLIS
EGYESÜLET LAPJA (MUKE)

FELELŐS SZERKESZTŐ:
PLOSZKINA VASZIL

FELELŐS KIADÓ:
MUKE
HARTYÁNYI JAROSZLAVA
ELNÖK

LEVÉLCÍM:
1066 BUDAPEST,
ZICHY JENŐ U. 10. 3/8.
TEL./FAX: 302-5842, 216-5934

NYOMDAI MUNKA:

AGROINFORM KIADÓ ÉS
NYOMDA KFT.
1096 BUDAPEST,
SOBIESKI J. U. 17.

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ:
BOLYKI ISTVÁN

E LAPSZÁMUNK
MEGJELENÉSÉRE
A MAGYARORSZÁGI
NEMZETI ÉS ETNIKAI
KISEBBSÉGEKÉRT
KÖZALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL
KERÜLHETETT SOR.

TARTALOM

Karácsonyi és Újévi Köszöntő.....	26
Vendégünk — az Ukránok Világkongresszusának elnöke.....	27
Interjú Aszkold Lozinszkijjel.....	28
Karácsonyi szokások és szertartások.....	29
Arcképcsarnokunk — Kravcsenko Jurij.....	30-31
A Frankfurti Könyvkiállítás Budapesten.....	32
Az első szavalóverseny.....	33
H. Koszinka: Faust (elbeszélés).....	34
Ukrán könyvtár megnyitása Újpesten.....	35
Ukrán Konyha. Karácsonyi ételek.....	36

AZ UKRÁN RÉSZ TARTALMÁBÓL

Ukránok Svájcban

Egyesületünk — az Európai Ukránok Kongresszusának tagja

Interjú Dianisz Ljahovics atyával

Az első ukrán műfordító a Magyar Fordítók Házában

Necsuj-Levickij tájleírásai

Monna Lisa csak mosolyog

A Horovitz-zongoraverseny győztesei Magyarországon

Harangocska. Gyermekvilág

Magyar - ukrán kapcsolatok

Ukrán elnökválasztás magyar szemmel

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Drahomanova-Bartai Natalja, Grigássy Éva,
Hartyányi Jaroszlava, Javorszki-Lukjanyuk
Tarasz, Lajgút Szvitlana, Ploszkina Vaszil,
Sipajlo Ihor, Szljuzko Ljudmila, Vass István.

KARÁCSONYI ÉS ÚJÉVI KÖSZÖNTŐ

 Kedves ukránok!
Tisztelt barátaim

és az ukrán kultúra támogatói!

Őszinte szívvel köszöntöm Önöket Újév és Karácsony alkalmából. Mindazokhoz szólok, akik segítettek és segítenek nekünk népünk nyelve és kultúrája identitásának megőrzésében. Határtalanul hálás vagyok azoknak, akik megértik ügyünk jelentőségét, erejüket, energiájukat, szabadidejüket áldozzák azért, hogy a magyarországi ukrán közösség, átlépve a 2000. évbe, gazdag, jól szervezett erőt képviseljen, hogy gyermekeink és unokáink büszkék lehessenek ránk, nemzetségünk és ügyünk bennük tovább éljen.

Ukrán testvéreim, új évszázad küszöbén állunk. Nem kell már sok idő ahhoz, hogy a 20. századból múlt legyen, történelemmé váljon, melynek mi is részesei voltunk. Mindössze 8 év telt el az Egyesület megalakulása óta, de az elért eredményeket évtizedekben lehet mérni. A sors kegyéből, a kedvező feltételeknek, akaratumknak és hitünknek köszönhetően közösségünk az ukránság ügyében ilyen rövid idő alatt elérte mindazt, amihez másoknak évtizedekre volt szükségük. Igen, van mivel büszkélkednünk – elsősorban azzal, hogy megtaláltuk helyünket új hazánk társadalmában, hogy az összes akadály ellenére az Egyesület köré nagy, szívélyes légkörű ukrán családot tudtunk szervezni.

Már negyedik éve jelenik meg kétnyelvű kiadványunk, a Hromada, hat éve működik az ukrán iskola, második éve van lehetőségünk a Magyar Rádióban saját adásunkat hallgatni, újjáélesztettük és gazdagítottuk az ukrán hagyományokat – a Karácsonyt, a Sevcsenko napokat, Ivan Kupala napját. Az ifjúság részére minden évben nemzetközi nyári táborokat szervezünk. Két emléktáblát állítottunk fel: Budapesten a «Dnyeszteri Sellő» almanach kiadása 160. évfordulójának tiszteletére és Tokajban Hrihorij Szkovoroda emlékére. Európai léptékű konferenciákat szerveztünk: először a Nemzetközi Történészkonferenciát 1996-ban M.Hrusevszkij születésének 130. évfordulója tiszteletére, majd idén a nemrégiben Budapesten lezajlott Európai Fiatalok I. Konferenciáját. Egyik legnagyobb eredményünk az, hogy győztünk a helyi önkormányzati választásokon 1998-ban és ez év februárjában megalakult az Ukrán Országos Önkormányzat, melynek köszönhetően kulturális autonómiát kaptunk, jogunk van teljes értékű életet élni, a problémáinkat a legmagasabb politikai fórumokon megoldani.

Fejet hajtok Magyarország bölcs politikája előtt, azok előtt a politikusok előtt, akik megértették a történelem szavát, azt, hogy minden kisebbségnek szabadon kell élnie és fejlődnie, s ezért szellemileg és anyagilag egyaránt támogatnak bennünket.

Átlépve a 2000. év küszöbét, ne felejtjük el, hogy a történelem a világ ukránságának nagy segítséget adott – a független, szabad Ukrajnát, melynek építésében mi is részt vállaltunk. Közösségünk sokat tesz és tett a Magyarország és Ukrajna közötti jószomszédi viszony kialakításáért. Önökkel együtt, kedves ukrán barátaim, már régóta igyekszünk hidat verni a két nép között, ezért az összes ukránnak és magyarnak egységet, békességet, megértést kívánok az Új esztendőben, családjaiknak, rokonaiknak, hozzátartozóiknak pedig boldogságot, egészséget, jólétet.

Kívánom, hogy a 2000. év Szilveszter éjszakáján és Karácsony szent estéjén szívük teljen meg szeretettel és tisztelettel egymás iránt. Isten áldása kísérje Önöket és családjukat egy jobb élet felé.

Boldog Újévet, kedves ukrán barátaim! Boldog Karácsonyt!

*Hartyáni Jaroslava, Ukrán Országos Önkormányzat
és a Magyarországi Ukrán Kulturális Egyesület elnöke.*

AZ UKRÁNOK ÉRDEKEINEK VÉDELME SZERTE A VILÁGBAN

Vendégünk: **Aszkold LOZINSZKIJ**, az Ukránok Világkongresszusának (UVK) elnöke

November elején Budapesten járt Aszkold Lozinszkij, az UVK elnöke. Találkozott és érdekes beszélgetést folytatott Oreszt Klimpussal, Ukrajna magyarországi nagykövetével és koszorút helyezett el annak a budai háznak a falán, amelyben kinyomtatták a Ruzalka Dnyisztrova első példányait. Az eseményre utaló emléktáblát a Magyarországi Ukrán Kulturális Egyesület állította a budai várban.

Az Amerikából érkezett vendég ellátogatott az Ukrán Kulturális és Oktatási Központba, ahol találkozott a magyarországi ukrán közélet képviselőivel, akiknek beszámolt a romániai, oroszországi, kazahsztáni és üzbegisztáni ukrán közösségek életéről.

Aszkold Lozinszkij többek közt elmondta, hogy az országhatárokon kívül élő ukránok száma a legszerényebb becslések szerint is eléri a 20 milliót. A nyugati szórványban — a nyugati félteke, Ausztrália, Nyugat-Európa — közel 2.5 mil-

lionszerű forradalmi változásokat követően az UVK számára mind nyilvánvalóbbá vált, hogy ki kell építeni a kapcsolatokat a volt Szovjetunió, illetve a közép-európai egykori szocialista országok területén élő ukránokkal és

Eseményre az ukrán nagykövetségen

lióan élnek. A többiek Kelet-Európa és Közép-Ázsia lakói. Következésképpen az UVK-nak gyakorlatilag nincs valós kapcsolata 17.5 millió külföldi ukránal. Az UVK nyilvántartása szerint Lengyelországban félmillió, Romániában 75-300 ezer, Üzbegisztánban 300 ezer, Kazahsztánban pedig 680 ezer ukrán él. Az üzbegisztáni ukránok közül sokan már nem beszélik ősik nyelvét, azonban mégsem asszimilálódnak, nem tagadják meg származásukat.

A nyolcvanas évek végén lezaj-

szervezeteikkel. Az UVK torontói kongresszusán úgy döntöttünk — mondta Lozinszkij —, hogy nem különítjük el nyugati és keleti szórványra a külföldön élő ukránokat, hanem egységes egésznek tekintjük őket. Változóban van az ukránság-koncepció is. Az ukránok egy nagy egységet alkotnak, s éljenek bárhol, napjainkban, az informatika, a globális komputerizálódás korában sokkal naprakészebb és hatékonyabb kapcsolat alakítható ki közöttük.

Mindezek ellenére még nagyon sok ukránnak nincs módja élni a

technika legújabb vívmányaival, hiszen számos helyen és alkalommal megsértik az ukránok emberi és szabadságjogait — mondta Lozinszkij.

Többek közt Oroszországra és Belaruszra gondolok. Az Oroszországi Föderációban, például közel 10 millió ukrán él, de nincs egyetlenegy állami ukrán tannyelvű iskola sem. Ezzel szemben Ukrajnában 3000 orosz tannyelvű iskolát finanszíroz az ukrán állam. Az UVK elnöke elmondta, hogy megszervezték Andrian érseknek, az oroszországi ukrán egyház fejének amerikai látogatását, melynek során a főpapnak módja nyílt beszámolni az Egyesült Államok kormányának az ukránok oroszországi jogsérelmeiről. Moszkva csak akkor kezd majd számolni az ukránok jogaival, ha erre Bill Clinton vagy Cretien kanadai elnök hívja fel a figyelmét. Az UVK most ennek érdekében tesz erőfeszítéseket — mondta Aszkold Lozinszkij, hozzátéve, hogy tulajdonképpen az UVK-nak ez is a feladata: védeni az ukrán lakosság érdekeit, bárhol éljenek is. Annál is inkább, mert jelenleg az ukrán kormány nem hajlik erre.

Az UVK szeretné összefogni a működő ukrán közösségeket, hogy egyesült erővel legyenek képesek fellépni rosszabb helyzetben lévő társaik védelmében. A kultúra területén össze kell hangolni az oktatási programokat, létre kell hozni egy működőképes kulturális csereprogram-rendszert, hogy a világban szétszórta élő ukránok ne érezzék magukat elszakítva a közösségtől.

Aszkold Lozinszkij kimerítő válaszokat adott a jelenlévők számos kérdésére. A magyarországi ukrán közösség vezetője, Hartyányi Jaroslava asszony megköszönte a vendégnek a kimerítő tájékoztatást és annak a reményének adott hangot, hogy a jövőben még sok ilyen találkozóra kerül sor.

Vaszil Ploszkina

AZ UKRÁNOK RENDKÍVÜL NAGY KÖZÖSSÉGI HÚZÓERŐT JELENTENEK

A találkozót követően Aszkold LOZINSZKI interjút adott a Hromada munkatársának.

— Ön az iménti találkozón szóba hozta, hogy a 80-90-es években, amikor is Kelet- és Közép-Európa államai megszabadultak a kommunizmustól, megváltozott a határon túli ukránok szerepe is. A már elmondottakon kívül mi váltotta ki a változást?

— Elsősorban a szabad és független Ukrajna létrejötte, valamint azok a dinamikus folyamatok, amelyek most zajlanak a világban, illetve Európában. Mindez együttvéve adekvát és összehangolt tevékenységet kíván az UVK szervezeteitől is. Az ukránok rendkívül nagy közösségi húzóerőt jelentenek, olyat, amivel befolyásolni lehet a világfolyamatokat. Zbigniew Brzezinski professzor, a kiváló tudós és az ukránok nagy barátja, a kitűnő lengyel hazafi, amerikai állampolgárságú politológus véleménye szerint Ukrajna geopolitikai elhelyezkedése stratégiai jelentőségű és Kína, Irán, Németország, valamint az Egyesült Államok mellett a világ egyik kulcspozícióját foglalja el. Éppen ezért változni kell az UVK orientációjának is. Véleményem szerint az ukránok világközpontjának nem Kijevben, de nem is Torontóban vagy New Yorkban kell lennie, hanem valahol Európában kiemelt helyén. Talán Londonban. Ez kedvező lenne mind Kijev, mind pedig az ukránok számára. Hiszen Ukrajna igazi európai állam és a XXI. századi Európa valószínűleg a világpolitika főszereplője lesz.

— Az ukránok szervezeti központjának áttelepítése Európába nagyon fontos feladat, ami gyökeresen megváltoztathatja az UVK tevékenységét is. Ugyanakkor az európai ukrán közösségi élet is nagy változásokat él meg, s emellett meglehetősen egyedi jellegű is. Szlovákiában például úgy húsz évvel ezelőtt tömeges és eredményes is volt, napjainkban pedig pang. Ezzel szemben Magyarországon, ahol nem volt egyetlen ukrán közösség sem, ma sikeresen működik a kulturális egyesület és az önkormányzat, kulturális és oktatási rendezvényeket szerveznek, kialakulóban van az önálló ukrán közélet, amely szervesen illeszkedik az ország társadalmi kereteibe. Milyen főbb vonulatok jellemzik az utóbbi években a határon túli ukránok életét?

— A folyamat kétirányú. Egyrészt nyomon követhető bizonyos asszimiláció, de az újonnan érkezettek révén nő is

a létszám. Az utóbbi évtizedben csak az Egyesült Államokba 200 ezren érkeztek Ukrajnából. Görögországban, ahol korábban csupán néhány ukrán élt, most legalább 100-200 ezren keresik a kenyérüket. Már el is kezdték szervezni a közösségüket, vannak egyesületeik. Hasonló a helyzet több más országban is. Ezt a hatalmas erőt jelentő új emigrációt nekünk kell megszerveznünk, segítenünk kell az «újoncnak», akik különféle, leginkább gazdasági, megélhetési okokból hagyták el szülőföldjüket, hogy identitásukat megőrizve kapcsolódjanak be új hazájuk életébe, de ugyanakkor tovább ápolják a jó viszonyt Ukrajnával és az ukránokkal.

Vannak nagyon jól szervezett ukrán közösségek is. Ausztráliában 40 ezer ukrán él, ami az összlakosság létszámához viszonyítva elenyésző. Ugyanakkor igen nagy befolyással bírnak a kormányra, különféle — ifjúsági, oktatási, kulturális, vallási — szervezetek vannak, amelyek odaadón dolgoznak, s az eredmények sem maradnak el. Jó például szolgálhatnak a Magyarországon élő ukránok is. Itt rendkívül alacsony a létszám — a 10 millióhoz viszonyítva legfeljebb 2-6 ezer. Csepp a tengerben. Az a tény azonban, hogy Önök az egyik bejegyzett kisebbség Magyarországon, amely saját önkormányzattal rendelkezik, az itteni közösség óriási eredménye. Nem hinném, hogy ez valami rendkívüli dolog, sokkal inkább törvényszerűség. Vegyük például Amerikát. Annak idején Nixon elnök mondta, hogy az ukrán kisebbség — a zsidó után — Amerika legbefolyásosabb kisebbsége. Amerika lakossága 275 millió, 53 millióan vannak a németek, 10 millióan a lengyelek, az ukránok mindössze 800 ezren, s mégis mekkora erőt képviselnek. Ennek kapcsán szeretném megemlíteni az ukránok egyik jellegzetességét. Közismert, hogy mi nagyon marakodós, de ugyanakkor nagyon szervezett nép vagyunk. Edvard Kozak humorista megörökítette a kis és szegény amerikai ukrán közösség életét. Templomot szerettek volna építeni, összehívták hát a közösséget. A társaság úgy összeveszett a gyűlésen, hogy végül nem egy, hanem két templomot építettek. Ez az eset jellemzi leginkább az ukrán mentalitást, az ukrán jellemet. Lehet, hogy veszekedőcsk vagyunk, de tudunk kitartóan, fáradhatatlanok és szerveztettek is lenni.

— El tudná mondani, ha csak vázlatosan is az UVK történetét, szerkezeti felépítését és tevékenységi körét?

— 1967-ben, a szabad ukránok világkongresszusán az Egyesült Államokban és Kanadában élő honfitársaink alapi-

tották. Fő feladatának azt tekintette, hogy segítse Ukrajna függetlenségét. Az UVK, a Szabad Ukránok Világkongresszusának jogutódjaként, központi intézménye a különböző országokban élő ukránok szervezeteinek. Az UVK keretében 8 állandó tanács és bizottság működik. Az egyik a nevelési-oktatási koordinációs világtanács, amely a szombati, vasárnapi, illetve a normál heti tanteremben működő iskolák tevékenységét koordinálja. A közösségi szolgálat világtanácsa azoknak a szervezeteknek és alapítványoknak a munkáját koordinálja, amelyek közösségi tevékenységgel és segélyakciók lebonyolításával foglalkoznak. Ebbe a körbe tartozik a közös ukrán-amerikai segélyezési bizottság is, amely több projekt megvalósításában vesz részt. Ilyen például az ukránok földtulajdonlásának kérdése Braziliában, vagy a Nagymama és Nagypapa program Kelet-Európában. Ennek lényege: egy-egy tehető amerikai vagy kanadai család védnökséget vállal egy, tegyük fel Kazahsztánban élő ukrán nyugdíjas felett és havonta elküldi számára a nyugdíjat, ami, tekintettel a nyomorúságos helyi viszonyokra igazán nem nagy összeg, úgy 15-20 dollár körül van. A támogatásnak köszönhetően a kapott összeg megduplázódik és nagyobb létbiztonságot nyújt az idős embernek. Egy amerikai vagy kanadai család számára ez jelentéktelen kiadás, amit nem érez meg a családi költségvetés. Egy másik projektünk a Csernobil gyermekei nevet viseli, de van számtalan magánalapítványunk, működik az ukránok emberi és polgári jogait védő bizottság, amelynek tevékenysége egyre lendületesebbé válik. Mindent egybevetve az UVK egész tevékenysége úgy épül fel, hogy a lehető legnagyobb segítséget nyújtsa az ukránoknak és minden tőle telhetőt megtegyen érdekeik védelmében.

A beszélgetést lejegyezte

LÁSS István

SZENTESTE, «VILIJA», «GAZDAG KUTYÁ»

Tél. A falu hófehér takaróba burkolózik. A fagy ezüst ábrákkal rajzolta tele az ablakokat. A mesébe illő, hó és dér borította fák kristályként csillognak a nap-sütésben. Úgy tűnik, a falu még alszik, körös-körül mély csönd. De nini! A

házak felett füst gomolyog. Ez már az élet jele. Nézzünk csak be – a házakban forr a munka! Hiszen ma Szenteste van, minden titokzatosságával és varázsával, melyet már türelmetlenül, különös izgalommal vár mindenki – gyermek-felnőtt egyaránt. Egyik ünnephez sem fűződik annyi mágikus szertartás, mint a Karácsonyhoz.

Az első ilyen mágikus szertartás valamikor az új láng meggyújtása volt, amihez a gazdasszony már 12 nappal az ünnep előtt készülödni kezd. Fogja a szent sarokból a kovakövet és a keresztet, amelyek 12 napig feküdtek a szentképek alatt és «új tüzet» csíhol. Ezzel a lánggal meggyújtja a kályhában a 12 fahasábot, melyeket az utóbbi 12 nap során készített cló és szárítgatott. Most már el lehet készíteni a 12 szentestei ételt. A legfontosabb közülük, természetesen, a «kutyá» vagy «gazdag kutyá», amit azért is neveztek így, mert ezen kívül még 11 sovány, böjti fogást készítettek. Ez a rituális étel búzából, mákból, dióból, mézből készül. Ezek az összetevők szimbolikus jelentéssel bírnak: a gabonamagvak az erőt, egészséget jelképezik, a mák a gazdagságot, jóléletet, a dió a barátságot és a családi szeretetet.

Külön figyelmet érdemel «a kutyá szent sarokba vitele» nevű szokás. A családban a legkisebbik fiú – az «ártatlan lélek» – felvéve új gyapjú lábbelijét,

fogja a kutyát tartalmazó fazekat, és ahogy viszi, ezt szavalja: «viszem a kutyát a szent sarokba, a zöld szénára, hogy a tyúkok (vagy a méhek) leszálljanak». A szent sarokban készítenek szénából egy fészket, belehelyezik a fazekat a kutyával és lefedik sós kenyérral. A szent sarokba állítottak egy szalmabábút is – az új termésből származó búza vagy rozs utolsó kévét. Tavasszal ezt a kévét learatják és elvetik a mezőn kereszt alakban – úgy hitték, hogy ez megvédi a termést a károktól.

Az asztalra szénát fektetnek – annak jeléül, hogy Jézus a jászolban szénában született, – és leterítik ünnepi terítővel. Az asztal közepére egy tányért tesznek gyertyával – a halottak emlékére.

Amint az égen megjelenik az első csillag, a család ünnepélyesen asztalhoz ül. Őseink hite szerint a szenteste lakomára összegyűlnek az elhunytak lelkei, ezért róluk is gondoskodtak: helyet csináltak nekik az asztalnál, egy tányérra pedig minden ételből tettek egy-egy kanállal. De valójában ez még nem vacsora, hanem csak annak előjátéka, az „ünnepi lakoma”. Imát mondanak a holt lelkekért, aztán önmagukért. Az ima után a házigazda ünnepélyesen meghívja a holt lelkeket valahányát a szent vacsorára: «Annyit hívok meg, amennyi az Isten édes kutyájában a mag». A család lassan vacsorához lát. A vacsorát a kutyával kezdik és fejezik is be, kompótlevelet isznak hozzá, hiszen böjt van. Később a gyerekek visznek a vacsorából a keresztiszülőknél, akik szintén adnak nekik a vacsorájukból. Huculföldön, a Kárpátok és a Dnyeszter között fekvő területeken a tehetősebb gazdák visznek vacsorát a szegényeknek. A vacsora után elkezdődnek a jóslások, varázslások, ráolvasások, különböző mulatságok.

A KOLEDÁLÁS

Az ukrán koledálás szokása – vallásos dalok közös éneklése – hasonló a Magyarországon elterjedt betlehemezéshez. A karácsonyi énekekben rendkívül sokféle motívum szerepelhet. Ezek alapján a dalok nagyjából hat csoportra oszthatók: földműveléssel, vadászattal kapcsolatos, harci, lakodalmi, bibliai-vallási és mesés motívumokkal tarkított énekek. Az utóbbi időben Ukrajnában leginkább a vallásos dalok terjedtek el. Ezek általában a Krisztus életéről, szenvedéseiről, haláláról és feltámadásáról szóló evangéliumi történeteket tartalmazzák vagy az Istenanyáról szólnak:

*«Haj, a folyón, a Jordánon
A Szent Szűz Krisztust mosdatta,
Mint egy királyt, bepólyázta,
Hajnalcirillagban ringatta –
Hajnalcirillagban ringatta,
Holdban elrejtette.»*

A bibliai-vallási témájú karácsonyi dalokat általában a ház urának és feleségének, idősebb embereknek énekelték. Ha a gazdának eladó lánya volt, akkor neki szólt a dal: megénekelték szépségét, amelyet egy cárkisasszonyéhoz vagy királylányéhoz hasonlítottak:

*Taj, de szépen pirarlik a cserjésben a
dúr kányája,*

De még szebb a Petro leánya:

*Az udvaron így jár, ahogy a hold
feljön,*

*A szérábe így megy, ahogy a cirillag
feljön,*

*Megjött a házba, urak várják,
Urak várják, sapkájuk leveszik.*

*Sapkájuk leveszik, tőle megkérdezik:
Talán cárcsászó vagy, avagy király
leánya?*

*Nem is cárcsászó, nem is királyleánya,
Ez a leánya Petro leánya.*

*Tiszteľjük őt,
Szent Karácsony alkalmából
közöntjük*

Ajját, anyját, és egész családját.

Nagyon sok ilyen karácsonyi ének van, egyik szebb, mint a másik. A karácsonyi népköltészet távoli hagyományokra tekint, gyökerei a történelemben és a mindennapi életbe nyúlnak vissza. Elődeink-

A Szenteste hajnalán... Leonyid Hvedcsuk fest.

nek köszönhetően azonban fennmaradtak és nekünk lehetőségünk nyílik kiapadhatatlan forrásukból meríteni, különösen a karácsonyi ünnepek alkalmából, amikor ezek a dalok különös bensőséggel és emelkedettséggel hangzanak fel.

Ljudmila SZLJUJKO

KRAYCSENKO JURIJ

Kutyákról, macskákról beszélgetünk. Jura hatalmas, hófehér hegyi pásztor kutyájáról, amelyik télen részt vesz a hógolyó-csatákban, nyáron locsoltatja magát melegében, Mártonról (avagy Marciról), a szobacicává szelídült szibériai ex-kandúrról és arról a gyermekkori nősténymacskáról, amely olyannyira sajátjának érezte az egykori lurkót, hogy megkarmolta az édesanyját, amikor az valami csínytevésért elpáholta Jurát.

Majd a pipára fordul a szó. Mert megénekelte, híres-nevezetes aki csak egyszer is látta a kedélyes zaporozsjei kozákok leszármazottja!

külsejű Jurát elmaradhatatlan pipájával, úgy marad meg emlékezetében, mint «a pipás ember».

- A pipa a leghűségesebb barátom, - mondja. - De a jó pipázásért meg kell szenvedni.

Mert megvan ám a módja, hogyan is kell helyesen pipázni, hogy öröm is legyen benne és ne is ártson. Külön fortélyja van a pipa ápolásának is, ami édes gyönyörűsége a füsteregetőknek: tisztogatás, szelöltetés, amiről a jó illat tanúskodik, ha újra használatba veszi a gazdája. Jura saját találmányú pipatóriumot is fabrikált 27 pipájának. Azon sorakoznak glédában, mint a katonák.

De mi ez, ahhoz a harci örökséghez képest, amivel ez a békességet sugárzó pipás ember büszkélkedhet! Mert hisz Jura az annyiszor

- Mindig kíváncsi voltam a múltra. Már gyerekkoromban kérdezősködtem, hogy és mint volt a régi időkben. De Ukrajnában, sajnos, megszakította a múltat a szovjet rendszer. A mesélő nagyapók elpusztultak az éhínség idején, meg a börtönökben. De egyik nagyanyám túlélte a megpróbáltatást. Nemhiába volt vérbeli doni kozáklány.

Dehát a doni kozákok nem oroszok voltak? - kérdelem csodálkozva.

- Csak szerették volna elhithetni, - mosolyog Jura. Maga is járt a szalcszki kozák járásban, ami ugyan Oroszországhoz tartozik, de ott mindenki a legtisztább ukrán nyelvet beszéli. Rokonai is élnek arrafelé, mind a legendás harcosok utódai, akik pompás szervezetükben őrzik ma is a hajdani erőt, vitézséget.

- A kozák dédanyám száz évig élt,

a nagymamám is nyolcvan felett jár, nem törte meg a balsors. Remélem, ő is megéri a száz esztendő.

Megszívja pipáját, mintha ez a néma, baráti együttes tápot adna az elmélkedéshez.

- Az ukrán kozákok történelmi szerepét nem lehetett eltagadni, - szól tűnődve, - de operett-figurákká fokozták le őket. Pocakos, jópofa vénembereknek ábrázolták a hajdani vitézeket. A szovjet rendszer félt a kozák öntudattól, de mi nem felejtettük el, honnan származunk.

Az ősi múltat véreben hordozó Jura Kravcsenko végül is itt maradt, Magyarországon és áttelepült honfitársaihoz hasonlóan új életet kezdett.

- Otthon híradástechnikát tanultam. Itt szerettem volna tovább tanulni, de nem tudtam a nyelvet. Valahogy meg kellett élni, hát elmentem a vágóhídra, füstölősnek.

Keményen dolgozott. Nemcsak a betevő falatért. Ezzel is bizonyítani akarta ukrán voltát. Mert eleinte oroszok nézték. De már ott, a vágóhídon sikerült elérnie a megkülönböztetést, és később, ha valaki oroszok titulálta Komáromban, maguk a helybeliek tiltakoztak helyette: «Ő nem orosz, ő ukrán!»

Az ukrán becsületet szolgálta pultos korában is, mikor a vendéglátás felé fordult az érdeklődése, majd amikor pincérként mosolyt fakasztó magyarsággal «kékfarkas»-t kínált a kékfrankos helyett s még később, amikor saját vendéglőjére kitűzte a kék-sárga zászlót. Köztudott lett a városban, hogy az ő vendéglője a legjobb egész Komáromban és a vendégek nemcsak ételért-italért keresték fel a takaros vendéglőt, hanem egy kis baráti eszmecsere is a mindig derűs «pipás ember»-hez, akit már csak Gyuriként emlegettek.

Összeismerkedett egy magyar katonatiszttal, járogatni kezdett a családdal, annál inkább, mivel szép lány is volt a háznál.

KRAYCSENKO JURIJ

- Addig-addig nézegettük egymást, míg kinéztük magunkat egymásnak. Ma már két növendék lányára is

Egyesülete. Ő hozott össze Jaroszlávával, az egyesület elnökével...

büszke. Egyik a sajátjuk, másikat örökbe fogadták. De egyformán kedves mind a kettő. Olyannyira, hogy amikor beszélgetésünk kezdetén tréfásan azt kérdeztem tőle: «Ki vagy te tulajdonképpen?» - azt felelte:

- Én elsősorban családapá vagyok.

S persze, boldog ember, akit a meghitt családi körben körül-sündörög a szibériai Márton-Marci. Versenyfutásra készítet a frissen esett hóban jegesmedvének is beillő kutyája, a hófchér hegyi juhász.

A nemrégén még vendéglős Gyuri ma tekintélyes üzletember: a híres pécsi kesztyűket szállítja külföldre. Az ukrán zászló is új helyre került a vendéglő bejáratáról. De ennek is megvan a története.

- Egyszer Komáromban járt Tkacs, az ukrán nagykövet, tőle tudtam meg, hogy a fővárosban megalakult a Magyarországi Ukrán Kulturális

Gyorsan szövődnek az események, akár a mesében. Jura fel-feluccan Budapestre s lám, már benne van az egyesület vezetőségében. És eljön a nap, amikor megkapja a sorsdöntő feladatot.

- Hogy alakítsam meg

Komáromban az ukrán önkormányzatot. Nagyon féltém, hogy nem sikerül. Ez nem olyan, mint mikor futballcsapatot hoztam össze, és a fiúk kék-sárga mezben rúgták a

labdát. Nem sok ukrán van itt, körül-belül ötvenen lehetnek. Száz szavazatot kellett kapnunk. Imádkoztam, hogy megkapjuk. Amikor elmentünk a polgármesteri hivatalba, hogy megtudjuk az eredményt és közölték, hogy háromezer-hétszáz szavazatot kaptunk - hát én majdnem elájultam!

Mondom, mint a mesében. Jön a sajtó, jönnek a tévé-szereplések, a híres együttesek. Nagy eset volt, mikor Szandi ország-világ előtt felvitte Jurát a színpadra.

- Ő énekelt, én csak mosolyogtam, - szerénykedik az est hőse. Pedig az egész város erről beszélt. Ahová csak betért, megkérdezték tőle: «Na, milyen volt Szandival?»

De más, igazi ukrán rendezvényekre is sor került. Emlékezetes volt a Sevcsenko-est, majd fellépett a neves Ivano-Frankovszk-i kamaraegyüttes. Első alkalom volt, hogy a komáromiak megismerhették az ukrán zenészeket. De a város is kitétt magáért, mert az együttes tagjai azzal búcsúztak: mindenütt jó volt, ahol megfordultak, de

Komáromban volt a legjobb.

Aztán a Komáromi Napok, amikor együtt ünnepelt a két Komárom! Ukrán ételek kerültek terítékre, ukrán k ö n n y ü z e n e szórakoztatta a vigadókat.

S vajon mit hozhat a jövő?

- Magyar - Ukrán T á r s a s á g o t szeretnénk alakítani. Tudományos és kulturális programmal. Vidéken K o m á r o m b a n lenne az első...

Ismét megszívja pipáját, ismét eltűnődik. Majd kimondja a szentenciát:

- A történelem forgandó, de a kultúra örök.

Lejegyezte GRIGÁSSY Éva

A FRANKFURTI KÖNYVKIÁLLÍTÁS - BUDAPESTEN

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár, mely megszervezte a 13 magyarországi kisebbség részvételét az idei Frankfurter Könyvvásáron, december 8-án nemzetiségi konferenciát tartott az önkormányzatok vezetői és érdekelt munkatársai részére. A konferencia tiszteletére a könyvtár kiállító-társalgó termében rekonstruálták a kisebbségek frankfurti bemutatóját.

Felkerestük Lukács Zsuzsát, az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzetiségi és dokumentációs osztályának vezetőjét; aki megnyerő, segítőkész személyiségével és kiváló felkészültségével jóideje már szinte elválaszthatatlan a hazai kisebbségek kulturális életétől.

Könyvtárunk 1978 óta alaptevékenységként gondoskodik a nemzetiségi szakkönyvtárak ellátásáról, és a nemzetiségi könyvtárak koordinációs központjaként funkcionál, - tájékoztat az osztályvezetőnő. - Az információs koordinálás egyik legfontosabb része a munkánknak. Nemcsak az adatok egyre bővülő számítógépes áramlása miatt, hanem azért is, hogy a 13 kisebbség tudomást szerezzen egymás tevékenységéről és ezáltal hatékonyabban gazdálkodhasson nemzeti értékeivel s művelhesse saját nyelvi kultúráját. 1995 óta a Kongresszusi Központban megrendezett könyvfesztiválokön mutatjuk be a kisebbségi könyvkiadás legújabb termékeit, a szépirodalmi művektől kezdve a tankönyvekig, a szervezetek működéséről hirt adó tájékoztatókig.

Mint tudjuk, ezévben Magyarország a

nagy magyar könyvtár is csatlakozott: az Országos Széchényi Könyvtár, mint nemzeti könyvtárunk, az Országos Műszaki Könyvtár, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, a Magyar Digitális Könyvtár és az Országos Idegennyelvű Könyvtár. Így mi is kijuthattunk Frankfurtba, ingyenes helyet kaptunk a kiállítás városnyi területén. Bemutatónk színhelye nem az a bizonyos főépület volt, melyet előszeretettel fotóztak, úgyhogy sokan azt hitték, csupán ennek falai közt zajlott a Vásár. Mi is egy másik, ám rangban semmivel sem alávalóbb pavilonban állítottuk ki a magyarországi kisebbségek könyvtermését.

A kiállítási anyag és annak «tálalása» az érintett kisebbségek vezetőivel egyetértésben történt. Az ukrán tabló élére Grigássy Éva költő, műfordító arcképe került, aki egyike volt az ukrán irodalom első eredetiből való megszólaltatóinak és, aki ma is az ukrán-magyar irodalom érdekeiért munkálkodik. A vitrinben az író fordításában megjelent kötetek, a közreműködését tanúsító antológiák és az alkotói munkásságáról szóló publikációk sorakoztak. Kiállításra került

tott verseivel, dr. Piller Györgyné nyelvkönyve és az Egyesület több más kiadványa.

Az ukrán részleg impozáns anyagával méltán érdemelte ki a nemzetközi közönség rácsodálkozását, az emigránsok búcsújárását. Sikerét semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a Kulturális Egyesület ukrán-magyar lapja, a Hromada, az utolsó példányig elkel.

Fontosnak tartom megemlíteni, - mondta befejezésül Lukács Zsuzsa, - hogy kivittük könyvtárunk CD-ROM-on megjelent adatbázisát is, melyet már több éve építünk és ott, Frankfurtban, a standunkon minden érdeklődőnek be tudtuk mutatni a számítógépünkön ezt a több mint 37 ezer tételt tároló dokumentációs anyagot, amellyel tapasztalatunk szerint Középkelet-Európában egyedülállóak vagyunk. Ebben az adatbázisban több ezer tétel az itt élő ukránok tevékenységéről és eredményeiről tájékoztatót.

A kiállítás a kétezredik évig megtekinthető a könyvtár nyitvatartási óráiban, reggel 10-től este 8-ig, sőt, mivel a december vizsgaidőszak, a könyvtár szombaton is várja látogatóit délután 5-ig.

Frankfurti Könyvvásár díszvendége volt. Ehhez a díszvendégi részvételhez a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának védnökségével öt

továbbá a Magyarországi Ukrán Kulturális Egyesület kiadásában megjelent Hét húr című, vonzó külsejű két-nyelvű kötet, Leszja Ukrajinka váloga-

**Az Országos
Idegennyelvű Könyvtár
címe: V. ker. Molnár
u.11. Telefonszáma:
118-3688.**

SZAVALÓVERSENY

December 5-én, vasárnap az Ukrán Kulturális és Oktatási Központban rendezték meg az I. Országos ukrán szavalóversenyt. A 36 ifjú vers- és prózamondó Budapestről, Komáromból, Szegedről és Baktalórántházáról érkezett és három kategóriában indult: óvodás, általános iskolás, gimnazista és egyetemista, ill. főiskolás korcsoportban.

Az indulókat és a vendégeket az Országos Ukrán Önkormányzat, az Ukrán Kulturális és Oktatási Központ elnöke, Hartyányi Jaroslava asszony köszöntötte. Előre is elnézést kért, ha netán hiba csúszna a rendezvény bonyolításába, hiszen ez az első szavalóverseny, de amit remélhetőleg majd követ a többi. A kezdeményezés az országos és fővárosi ukrán önkormányzatok segítségével valósult meg, de az elnökasszony köszönetet mondott mindenkinek, aki részt vett a szervezésben, így Szász Károlynénak, a baktalórántházi Vay Ádám gimnázium igazgatóhelyettesének és Szofilkánics Juditnak, az iskola tanárának, — tudvalevő, hogy Magyarországon egyedül ebben a gimnáziumban tanítanak ukrán nyelvet és irodalmat —, valamint Kósa

Marianka mondta el az Egység című verset. Órák hosszat követték egymást a versenyzők. Eközben a szigorú zsűri

Barnabásnak, a baktalórántházi Európai Esély Alapítvány igazgatójának.

Következett a zsűri bemutatása. Az elnöki tisztet Mislej Pál műfordító, a Külügyminisztérium munkatársa

látta el, tagjai pedig két egyetemi tanár — Lebovics Viktória és Sajtos Natália, s a mindenki által jól ismert és tisztelt Grigássy Éva voltak. Mintegy ihletadásként Gereta Natália zongoraművésznő előadta Liszt egyik Petrarca szonettjét.

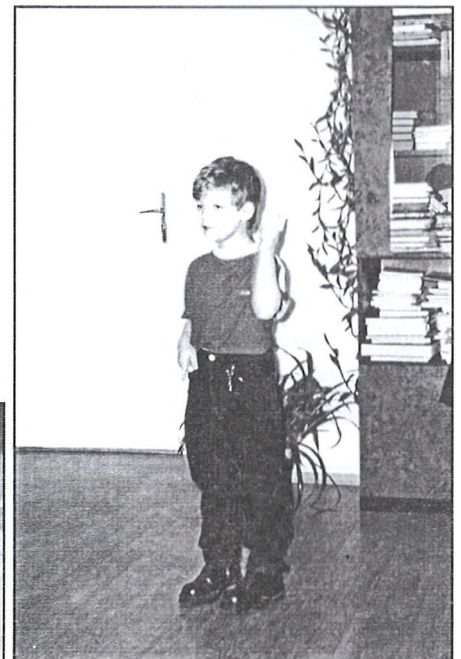
Ezután már a fiataloké volt a terep. A baktalórántházi gimnazisták Szeressétek Ukrajnát című Szoszjura költeményből adtak elő színvonalas összeállítást, utánuk a legkisebbeket képviselő Kozubovics Irénke lépett a közönség elé, majd a szegedi Sajtos

Tibor, Faragó Szilvia, a gimnazisták sorából a baktalórántházi Zilahy

folyamatosan értékelte a versenyzők teljesítményét. A verseny eredményeként a legkisebbek korcsoportjában Kozubovics Irénkét hirdették ki győztesnek, az általános iskolások kategóriájában Reiber

Csaba, az egyetemisták közül a szegedi Vig Katalin végzett az élen. A győztesek között említhetjük még Ploszkina Krisztinát, Hartyányi Nikolettát és másokat.

A verseny minden résztvevőjét értékes ajándékokkal jutalmazták és megvendégelték.

Hrihorij Koszinka: FAUST

(folytatás)

— ... Aztán mondd csak, te jómadár, miféle főbűnt követted el, hogy ide raktak a cellánkba? Hallod?

Konyusina nem sietett a válasszal. Fáradt szemét a fölébe görnyedő Kljencovra emelte és mindnyájunk meglepetésére ráfordult a tisztre:

— Nem mindegy az neked?

Az ablak melletti sarokból rekedt basszus bödült:

— Hurrá! Legény vagy a gáton, Faust. Így kell lerázni a tolakodókat... Ő se firtatja, hogy hol hagyta el a parolidát! — támadt dühösen a tisztre a sarokból orkánló basszus.

Kljencov szurkapiszkaló szellemeskedése senkinek sem volt inyére. Habár a «Faust», aminek Kljencov elkeresztelte Konyusinát, mindenkinek tetszett. Az még hagyján, hogy Konyusina nem is sejtette, miféle névvel illetik. Hisz Goethe nevéit is itt hallotta először, a cellában.

A Podilja-i Faust még nem tudta, csúfot üznek-e belőle, együgyű parasztból, vagy tán pártját fogják Kljencov ellenében. Nagy, szürke szemét újra végigjártatta a cella lakóin, s noha látta Kljencov száján a kaján mosolyt, úgy érezte, mégiscsak mellette, a Podolja-i Faust mellett törtek pálcát.

Komótos mozdulattal előhalászta zsebéből zsiros dohányzacskóját, agyonfoltozott fehér nadrágjára tette és barátságosan elmosolyodott.

— Gyújtának rá, kerülje el házukat a bánat, — mondta.

— Jó itt maguknál, abbiza... Olyan jó, hogy ki se tudom mondani: meleg van, nyugalom és a legjobb, hogy emberek közt vagyok... Mert ahol én voltam...

Hirtelen elnémult.

— Megemlegetjük még ezt a jót örökre! — horkant a sarokban ugyanaz a hang, amely védelmébe vette Konyusinát Kljencovval szemben. Faust nagyot nézett. Lehet, hogy rosszul szolt? Ugy találta, hogy nem, de azért jobb lesz, ha lakatot tesz a szájára, mert a börtön-tudvalévő — nem igen kedveli a feleségeket... És köntörfalazva, holmi veleszületett paraszti diplomáciával

mentette, ami menthető:

— Na persze, csak azért mondom, hogy jó itt maguknál, mivel meleg is van, meg derékálja is...

— Uúúú, de fáj! Te isztenverte, de fáj! Hogy asz anyád... hogy az a keszervesz... Hát nem hagyod abba?

Egy nemezcizmás férfi futkosott fel-alá a cellában, akit Faust mostanig észre sem vett. A kijetéséből ítélve lengyel lehetett, dühödten szolta a fogát és felgyülemelő nyálát itt-ott a padlóra fröcscentette.

Mikor pán Jackivszkij — mert így szólították — megállt Faust előtt és arra kérte, sodorintson egy kecsklábat, amaz megpróbálta értésére adni a részvétét.

— Ajaj, a fog? Ismerem. Csak volna egy kevéske kisüsti, pláne első párlat. Mahorkát meg páfrányt kell beléáztatni, aztán rárakni arra a gyökérre. Attól kiáll, higgye el. Én csak tudom. Jackivszkij felcsattant:

— Micoda? Méghogy kiáll? Annak a jó édeszapádnak meszélj ezt be, hallod? Van neked egyáltalán olyan? Méghogy kiáll...

Konyusinának nem volt a fejébe, mivel sérthette meg. Nem volt semmi kivételvaló a jótanácsban. Egyenesen mulatságosnak találta, hogy nicsak, ez a nemezcizmás, köpködő pán hogy felhergelődött és most pukkadozva lőt-fut a cellában.

Konyusina vállvonogatva, értetlenül bámulta a kényes uraságot.

Egyébként tudni kell, hogy pán Jackovszkij úri allúrjein az egész cella hehereszkett: «konfederatka», osztrák köpeny, melyen fehér sas díszlett, peckes bajusz... Ezt a fensőbbiséget egyedül Kljencov tudta megbirizgálni ironikus élclődésével:

— Pán Jackivszkijon nem ok nélkül futkosnak a tetvek, — mondta rezzenetlen arccal. — Azt kérditek, miért? Mert keresik a történelmi határokat, amiket a lengyelek elvesztek...

Jackivszkij persze dühösen szentségtelt, de ki tudta volna megbabolázni Kljencovot?

— Pán Jackivszkij, — folytatta, fittyet

hánnya a szitkozódásra, — a Báthory István korabeli dicső múltát sirja vissza. Ami pedig a tetveket illeti, saját fülemmel hallottam, amikor megkérdezte egy «kis szókétő»: «Kegyed melyik vajdaságból jött, kisasszony? A Belvedere-ből?»...

Node ezek, ismétlem mindennapi epizódok voltak, amelyek nem érdemelnek különösebb figyelmet, hisz naponta ötször-hatször is összekaptunk, mikor ilyen kényes témák kerültek terítékre. Csupán azért esetelem ilyen részletesen, hogy egyszer megfesthessem Kljencovot, mint a szuper sovinizmus megmentését.

Később, amikor Faust mellettem aludt, reggelfél — mint mesélte — fehér virágözönbön pompázó kertekkel álmodott és a zöldellő Podilja-val...

— Sokszor látom álmodban a tavaszt, — mondta.

Ugy magyaráztuk az álmait, hogy Faust hamarosan már az eke után ballag, boronálja a szántóföldet, mert ha valaki zölddel álmodik, csakis azt jelentheti, hogy az illető élni fog. A falujával is álmodott. Mintha füstbe borult volna — mesélte —, teljesen befödte a meggyfavirág fehér takarója és amikor átkukucskált ezen a takarón, frissen szantott barázdákat látott a parlagon, érezte a tavalyi trágya illatát és madár rikkantott az égi magasán.

— Hát ilyen álom volt, — mondta nekem. — Ugyan mit jelenthet?

Emlékszem, nem feleltem Faustnak, mert kíváncsian hegyeztem a fülem Malamet és pán Jackivszkij párbeszéde felé.

— Fáj a fogad, — így Malamet —, jól van, nem vitatom. Mindenkinek megvan a maga baja. De amikor nekem hasogat a térdem, amikor belőlem csepeg a vér, te bezzeg káromkodsz. Hát akkor én? Mondd meg, mit vársz tőlem?...

— Komédia ez, bizisten, — mondta nekem Faust kedélyesen, paraszti egyszerűséggel. — Ládd, én milyen szépet álmodtam, ezek meg ilyen balgaságot marakodnak...

Folytatjuk

GRIGÁSSY Éva fordítása

MONNA LISA CSAK MOSOLYOG...

A párizsi Louvre 6-os számú reneszánsz termében, ahol Monna Lisa üvegvitrinje előtt a világ minden tájáról idesereglett látogatók száza csodálják napról-napra Leonardo da Vinci bűbajos modelljének rejtelmes mosolyát, egy kisfiú kiáltása törte át a sokaság száz-szólamá morajlását:

- Nézd, anya, a 15. században készült! - hangzik kristálytisza ukrán nyelven.

Egy pillanatra mindenki arra néz. Barna buksi ágaskodik a felnöttek derekánál. Fölötte egy másik barna fej sejlik a tolongásban, inkább csak hallani a lágyzengésű női hangot e legtöbbször számára ismeretlen nyelven.

- Nem, kisfiam, a 16. században...

- Dehát az van odáirva: 1503, - erősködik a gyerek.

- Éppen azért. Hát nem emlékszel? - mondja szeliden az anya s mintha felnőttel beszélne, elmagyarázza a századok rendjét, amit néha, bizony, egyetemisták is elvétenek.

A kislegény restelkedve pillant fel Giocondára, akit kerekégy évszázaddal megöregbített.

Monna Lisa csak mosolyog. A halhatatlanság léptékében mit neki száz év ide vagy oda! De nekünk, halandóknak - hátha még egy csepp ukrán vér is csörgedezik az ereinkben - szívét melengető érzés, hogy egy ukrán kisfiú, a Louvre szellemi értékekkel zsúfolt útvesztőit róva, a hozzá hasonló gyerkőcök téblábolása és Coca-Cola utáni nyafogása helyett az idők labirintusában keresgéli a tájékozódást.

UKRÁN KÖNYVTÁR MEGNYITÁSA ÚJPESTEN

November 27-én ünnepi alkalomra gyülekeztek a vendégek az Újpesti Ukrán Önkormányzat helyiségében, ahol megnyílt az első, kisebbségi önkormányzat által létrehozott ukrán nyelvű könyvtár.

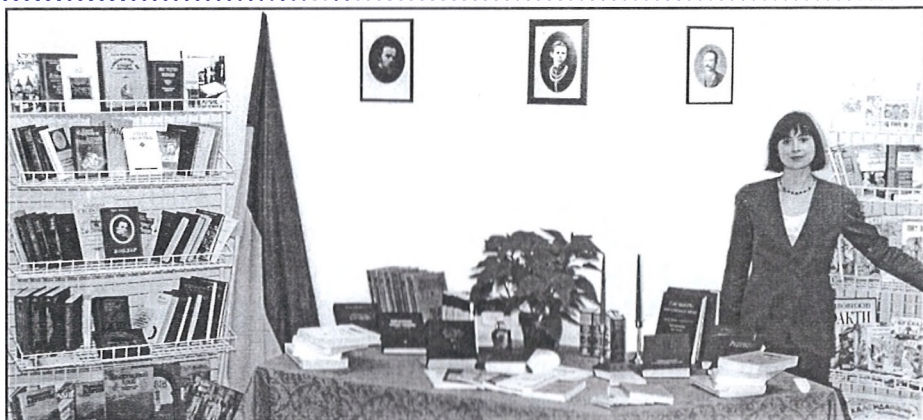
Az ünnepi estet Ladányi Erzsébet, az ukrán önkormányzat elnök asszonya nyitotta meg. A beszédében a könyvtár megnyitását jelentős lépésként értékelte az önkormányzat életében, amely szerves folytatása annak a kulturális és oktatási munkának, amelyet annak idején a kulturális egyesület kezdett, és amelyet a később létrejött önkormányzatok is támogatnak.

A könyvtár létrehozásáig vezető út nem volt könnyű.

Érezve azt, hogy Budapest ukrán ajkú lakosságának szüksége van ukrán nyelvű könyvekre, az Újpesti Ukrán Önkormányzat azt a célt tűzte ki maga elé, hogy ukrán könyvtárat hoz létre. Figyelembe véve, hogy ukrán nyelvű könyvek magyarországi beszerzése jelenleg eléggé korlátozott, csak az anyaországból történő beszerzés jöhetett szóba. A korlátozott anyagi lehetőségek kibővítése céljából az önkormányzat pályázatot

nyújtott be a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségéért Közalapítványhoz. A pályázatot támogatta az újpesti önkormányzat alpol-

gármestere, Korondi Marica asszony is. A pályázaton elnyert támogatás teljes egészében ukrán nyelvű könyvek megvásárlására lett elkölve, a beszerzés egyéb költségeit az önkormányzat költségvetése biztosította. A könyvek megvásárlásának nemcsak feladata rám hárult, ebből a célból Lvivbe utaztam, ahol nagy segítségemre voltak a város jeles személyiségei is, akik maguk is jelentős könyvajándékokkal bővítették a könyvtárunkat, így a megvásároltakkal együtt, közel 450 könyvet sikerült elhozni Budapestre. Egy könyvtárnak ez nem sok, de kezdenek nagyszerű, amellyel a széles olvasóközönség igényeit is ki lehet elégíteni, mivel a könyvek tematikája széles spektrumot ölel át. És így jutottunk el a mai megnyitó estig.

Az ünnepségen Lajgút Dániel, Sophia és Natália előadtak egy-egy verset ukrán nyelven. Az ünnepi hangulathoz hozzájárult egy zeneiskola tanáraiból és hallgatóiból álló kamaraegyüttes előadása is.

A megjelentek a műsor után megtekintették a tematika szerint kiállított könyveket, a véleményük egyhangúan pozitív volt az izlésesen megformált kiállítási polcok láttán.

A könyvtár megkezdte működését, további erőfeszítések szükségesek az állomány bővítéséhez, amit az önkormányzat anyagi lehetőségeihez mérten

folytatni fogunk, valamint reméljük, hogy pályázati úton sikerül még támogatást nyerni erre a célra.

Reméljük, hogy a könyvtárunk min-

denki meglegedésére fog működni, ezzel lehetővé téve az ukrán hagyományok és nyelv ápolását az itt élő ukrán kisebbség és ukrán kultúra iránt minden érdeklődő részére.

A könyvtár a képviselők fogadóórájában látogatható.

Mindenkit szeretettel várunk!

A könyvtár címe: Bp. IV. ker., Megyeri út 202.

Lajgút Szvitlana

KIJEV-BUDAPEST: LADA VIG-GYENYISZOVA KIÁLLÍTÁSA

Lada Vig-Gyenyiszova ukrán festőművésznő Kijevben nevelkedett és tanult, képzőművészekkel körülvéve. Szülei művészek-művészettörténészek voltak, így már kora gyermekkorában megismerte a világ szellemi kincseit, megtanulta értékelni és szeretni a természetet, az emberkéz-alkotta környezetet és az ember testi-lelki szépségét.

A kijevi Képzőművészeti Szakközépiskolában érettségizett, majd pedig az Állami Képzőművészeti Főiskolán - Művészeti Akadémián - folytatta tanulmányait.

A diplomamegszerzését követően folyamatosan művésznövendékek között volt, akiknek legjobb tudása szerint adta át ismereteit és - mint mondja, nagyon sokat tanult tőlük is. 25 esztendőn át tani-

tott rajzot és festményeket az Állami Képzőművészeti Főiskolán és a kijevi Építészeti Főiskolán. Lada Vig-Gyenyiszova tagja az Ukrán Képzőművészek Szövetségének, számos kiállításon vett részt hazájában és külföldön. Ugyanolyan magas színvonalon illusztrál könyveket és készít önálló grafikai műveket, fest csendéletet, tájképet és portrét. Színházi munkái sorában említést érdemelnek az Állami Verjovka Színház számára készített kosztümtervei.

Legjobban azért mégis a rajzot és a fes-

tményeket szereti. Mindig is vonzódott az ezüstös csillogású grafithoz, a színceruza sötét tónusaihoz, az akvarellek áttetsző színvilágához, az olajfestékek telítettségéhez és kimeríthetetlen változatosságához.

A budapesti Bolgár Kulturális Központban október 23-án megnyílt Kijev-Budapest kiállítás látogatóinak módjukban állt megismerkedni a művésznő legfrissebb grafikai alkotásaival és vásznaival. A kiállítás szerves része a két főváros erősödő kulturális kapcsolatának, a két szomszédos ország jószomszédi viszonya erősödésének.

Bizunk benne, hogy Lada Vig-Gyenyiszova sokrétű, ihletett művészetével sokszor találkozhatunk a jövőben is.

NATALKA ASSZONY

RECEPTJEI

KARÁCSONYI ÉTELEK

Közismert tény, hogy Szentestére 12 hagyományos étel kerül az ünnepi asztalra. Ezek csoportosítása nem követ sem-

milyen szigorú szabályt, de egy valaminek lennie kell az ünnepi asztalon. Ez pedig az édes, dióval, mákkal, mazsolával gazdagított kása, a «kutyá». Az egyik Kijev-környéki járásban pl. Szentestére édes kását, kompótot, káposztás gombás, krumplis, mákos, almás vagy meggyes derelyét, babbal töltött pirozskit, hagymás heringet, gombalevest, halkocsonyát, vinegret-salátát, aszalt szilvával párolt káposztát, gombával párolt burgonyát, kölessel töltött káposztát, sült halat találunk fel. Másutt mézes-olajos savanyúkáposzta és aszalt gyümölcsökből készült cibere, stb. is kerül az asztalra.

•KUTYÁ•

Régen mozsárban tört búzából készült ez az étel, de mostanság aligha van olyan háztartás, ahol a napi használati tárgyak között ott a mozsár, az éléskamrában pedig a búza. Éppen ezért a mostani «KUTYÁ» többnyire búza- vagy gyöngykása darából készül. A

karácsonyi asztal fő fogását olyan edényben főzik, amelyet évente csak egyszer, erre az alkalomra és célra használnak.

A darát leöntjük hideg vízzel és hagyjuk megduzzadni, majd leszűrjük és leöntjük forrásban levő vízzel, ezután legalább másfél óráig főzzük. Amikor levettük a tűzről, hozzákeverjük a darált mákot, diót, beáztatott mazsolát, felöntjük kompótléval és összekeverjük.

Két pohár gyöngykáshoz 4 pohár vizet, 5 dkg mákot, ugyanennyi mazsolát és diót, valamint 1 pohár kompótlevet veszünk.

KOMPÓT

A szárított gyümölcsöket és bogyókat átválogatjuk, jól kimossuk, leöntjük vízzel és főni tesszük. Az aszalt gyümölcsökből készülő kompótnál nagyon fontos, hogy betartsuk a gyümölcsök sorrendjét. Először készre főzzük az aszalt körtét és almát, és csak ezután tehetjük fazékba a szilvát és a meggyet, amelyeknek csak egyet kell forni. Ezután a lében elfőzzük a mézet, majd a levet ráöntjük a gyümölcsökre és a kész kompótot 5-6 órára hideg helyre tesszük.

Egy pohár méz, 10 dkg aszalt körte, alma, szilva, meggy, 5 dkg mazsola, 1 liter víz.

OLVASÓINK RECEPTESKÖNYVÉBŐL

Nagyija Ivanisin is elküldte nekünk Karácsony-esti «menüjét» Békéscsabáról. Ivano-Frankovszk környékén - a «kutyá» mellett, töltött hal (sütőben sütvé), marinált fehér champignon gomba, borscs gombás derelyécskével, káposztás derelye, gombával gazdagított töltöttkáposzta került az ünnepi asztalra.

Nagyija asszony megosztja a borscs receptjét a Hromada olvasóival.

BORSCS GOMBÁS DERELYÉCSKÉVEL

A céklát és a sárgarépat megtisztítjuk és egészben (ha túl nagyok, akkor kettévágva) hideg vízben tesszük fel főzni. 31-40 percig főzzük, majd a céklát és répát kivesszük a léből, amelyet még kipótolunk vízzel, beletesszük a hagymát, ízlés szerint sózzuk, beletesszük egy mokkáskanal

köménymagot és még 20 percig főzzük. Eközben hozzáadunk még apróra lereszelt lehéjazott 1-2 paradicsomot és egy csipetnyi cukrot. Amikor a hagyma megfő, a leveshez adjuk a durvára reszelt céklát és sárgarépat, felforraljuk, a képződött habot leszedjük - így lesz a

5 db gombás derelyécskét, apróra vágott zöldfűszereket és rámerjük a levest.

GOMBÁS DERELYÉCSKÉK

A töltelékét szárított vargánya gombából készítjük, amit előző este beáztatunk. Reggel kicsit átöblítjük,

feltesszük főzni, majd leszűrjük és hagymával megpároljuk. A lehűtött gombát ledaráljuk, sózzuk, borsozzuk és fokhagymával izesítjük.

DERELYÉTÉSZTA

25 dkg liszthez 1 tojást, 1 dl tejet és egy kis vizet használunk. Kemény tésztát gyúrunk, vékonyra kinyújtjuk és pohárral kis köröket szaggatunk. Ezekre tesszük a töltelékét, az orosz pelmenihez hasonlóan összehajtjuk és kifőzzük.

borscs tiszta és áttetsző. 30 percen belül borscsunk található. A tányérba egy kanál tejfölt teszünk, rászedünk

«EGY HAZÁBAN»

A Magyar Rádió Regionális és Nemzetiségi Adások Igazgatósága «Egy hazában» címmel új magyar nyelvű nemzetiségi, kulturális és kisebbségpolitikai magazinműsor indítását tervezi. A nemzetiségi műsor november 20-tól minden szombaton 13.00-13.30-ig hallható. Terveink szerint az új program 2000. januárjától hasonló kezdési időponttal 55 percesre bővül.

A MŰSOR CÉLJAI

- * A kisebbségek kultúrájának megismertetése a többségi társadalom tagjaival.
- * A XXI. századi Európában a kiskultúrák helyének keresése.
- * A kisebbség és a többség konszenzusának elősegítése.
- * Az állampolgárság és a nemzetközösséghez tartozás tudatának bemutatása.
- * A nemzethez tartozás megvallásának és megtartásának megfogalmazása (anyanyelv, kultúra, hagyomány, érzelem).
- * A kisebbségek vallási kötődéseinek prezentálása.
- * A tolerancia és az egymásra figyelés elősegítése.

A műsor ars poetikája is lehet: a kisebbség és a többség kölcsönös viszonya, amelynek harmonikus fenntartása a közösség egészének érdeke.

A Magyar Rádió magyar nyelvű nemzetiségi adásának feltétlenül hitelesen, nem a "kereskedelmi hírbombák" és szenzációhajhászás eszközeivel, hanem a kisebbség sokszínű kultúrájának hangsúlyozásával kell megjeleníteni a "másságot". A "hitelesség" médiapiaci fogalommá vált, ezáltal értékmérő.

Pozitív üzenetet hordozó, személyközpontú, példaértékű információk közvetítésével kívánjuk a többségi társadalom szimpátiáját megnyerni.

A műsor címe: Egy hazában... A műsor műfaja: ismeretterjesztő magazinműsor.

A Magyar Tudományos Akadémia Kisebbségkutató Műhelye, az MTA Történettudományi Intézet, a nemzetiségi kutatóintézetek, egyetemek és főiskolák nemzetiségi nyelvi tanszékei, Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosának Hivatala, Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, Országgyűlés Emberi, Jogi, Kisebbségi és Vallásügyi Bizottsága, Emberi Jogi Dokumentációs Központ, országos kisebbségi önkormányzatok, kisebbségi jogvédő szervezetek, a Magyar Rádió nemzetiségi adásainak szerkesztőségeinek bevonásával kulturális, kisebbségpolitikai magazinműsor. Nemzetiségek zenéje, ünnepeik, hagyományaik, hitviláguk felvételről és élőben.

Műsorunk elkészítésében számítunk az Önök segítségére.

Címünk: Magyar Rádió Rt Regionális és Nemzetiségi Adások Igazgatósága 1800 Budapest, Bródy Sándor u. 5-7. Telefon: 328-8672; Fax: 328-8478

Budapest, 1999. november 05.

Simkó János MR Rt RNI igazgató

**Avanesian Alex
főszerkesztő-helyettes**

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
ТА НОВИМ 2000 РОКОМ!

